

تذکر این کتاب توسط مؤسسه فرهنگی - اسلامی شبکه امامین الحسنین .
علیه السلام بصورت الکترونیکی برای مخاطبین گرامی منتشر شده است.

لازم به ذکر است تصحیح اشتباهات تایپی احتمالی، روی این کتاب انجام
گردیده است

کلام برتر

(سخنان امیرالمومنین علیه السلام درباره نماز)

نویسنده: خدابخش کرمان زیارانی

مقدمه

باسمه تعالی

کلام علی. و ما قاله المرتضی مرتضی

سخنان امام علی علیه السلام کلام برتر است و آنچه مرتضی علیه السلام فرموده است ، پسندیده خاطرات .

از دیر باز کسانی که با کلمات و سخنان امام علی بن ابیطالب علیه السلام آشنایی داشته اند بر این باور بوده اند که فرمایشهای آن امام بزرگوار در اوج فصاحت و بلاغت است ، نه تنها زیبایی لفظ و آرایش واژگان و موسیقایی کلمات گوش را می نوازند و بر زبان می تراود ؛ بلکه عمق محتوای آنها نهال حکمت را در روح انسان با دور می سازد و گوش جان او را به دریافت معارفی والا و بالا منزلت می بخشد . بسیاری از پیشینیان از شیفتگان و دلدادگان مولا علیه السلام در گلشن کلمات او گشته اند و هر کدام به وسع و امکان دسته گلی به هدیه آورده اند . پسینیان نیز به تاءسی از آنان خواسته اند و از قافله گل چینیان گلزار علوی عقب نمانند ، آنها نیز وارد شده اند . آنچه در این دفتر گرد آمده است ، مجموعه ای از فرمایشهای امام علی ابن ابیطالب علیه السلام که درباره نماز از زبان و بیان ایشان جاری شده و یا به قلم و بیان ایشان صادر گشته است . نماز در نگاه امیرالمؤمنین علیه السلام عهد و پیمان الهی است که رشته بندگی را استوار می دارد و جان و روان انسان را در زلال خویش طهارت می بخشد ، بنابراین خوشتر آن دیدم در سالی که به نام و یاد امام علی بن ابیطالب علیه السلام عطر و بو گرفته است شادابی

جان دوستان آن حضرت در زلال جاری کلمات ایشان که به رایحه نماز نیز آغشته است دو چندان شود و یادگاری از فضای معنوی امسال و دسته گلی از گل گشت نمازیان در بوستان علوی علیه السلام به همه شیفتگان و شیعیان خاندان اهل بیت علیهم السلام فراهم آید .

این مجموعه به همت برادر ارجمند جناب آقای خدا بخش کرمان زیارانی گرد آوری و تنظیم شده است ، آرزومند توفیقات ایشان در دوام خدمت به اسلام و مسلمین در سایه رهبری آیت الله العظمی خامنه ای هستیم ؛ بزرگی که به تدبیر و اقدام ایشان امسال سال امام علی بن ابیطالب علیه السلام نامیده شد .

در آستانه غدیر 1421

معاونت تحقیق و تالیف

ستاد اقامه نماز

نویسنده : خدا بخش کرمان زیارانی پیام مقام معظم رهبری به اولین اجلاس اقامه نماز (نماز و طهارت روح)

بسم الله الرحمن الرحيم

در میان خصلتهای نکوهیده که سلامت جان و راحت زندگی را با خطر و مانع مواجه می سازند ، تکبر از پر آفت ترین آنها است . خود برتری بینی و سرکشی برخاسته از آن ، چه بسیار حقیقتهای را ناشناخته ، و چه راههای فضیلت را ناپیموده می گذارد ، و چه کینه ها و خصومت های نابحق و چه زشتیها و ناهنجاریها که پدید می آورد . آری تکبر ، حجاب حقیقت و خار راه فضیلت و دشمن صفا و صداقت ، و انگیزه ی دشمنی و شرارت است . آحاد و جامعه

های بشری از آغاز خود تاکنون ، ضایعات بیشماری را از کبر و خود پسندی اقوام و افراد ، و سرکشی ها و تعصبات ناشی از آن ، تحمل کرده اند و می کنند .

عبادات اسلامی و بیش از همه نماز ، برای زدودن این آفات از جان آدمیان از جمله درمانهای مؤثر و کار آمد می باشند .

نماز آنگاه که با حال و حضور و آداب ، گزارده شود . روح آدمی را به نیازمندی ذاتی وی آشنا می سازد . و ریشه ی کبر و تفاخر و جبروت موهوم را در درون او می سوزاند . خشوع در برابر پروردگار ، نور بصیرت را بر دل او می تاباند و سایه ی هم آلود خود بزرگ بینی را از آن می زداید :

فرض الله الايمان تطهيرا من الشرك و الصواه تنزيها عن الكبر⁽¹⁾

چه نیکو است به سخن پیشوای پرهیزکاران و امیرالمؤمنین عَلَيْهِ السَّلَامُ گوش فرادهیم و ستایش نماز را در سالی که مزین به نام والای اوست از بیان ستوده او بشنویم . در نهج البلاغه چنین آمده است :

و عن ذلك ما حرس الله عباده المؤمنین بالصلوات و الزکوات و مجاهده الصيام فی الايام المفروضات تسکینا لا طرفهم و تخشيعا لا بصرهم و تذليلا لنفوسهم و اذهابا الخيلاء عنهم .⁽²⁾

یعنی : خداوند بندگان مؤمن را با نمازها و زکاتها و روزه های دشوار از کبر و خودبینی محافظت و حراست می کند ، به پیکر آنان آرامش می بخشد ، به دیدگان آنان فروتنی می دهد ، نفس آنان را رام می سازد ، دلهای آنان را افتادگی می آموزد ، و خود پسندی را از آنان دور می کند .

در کشور اسلامی ما همه آحاد مردم بویژه بلند پایگاه علمی و اجتماعی و مالی ، به این خصوصیات نیاز مندند . بلای طغیان و تجاوز ، و زورگویی ، و زیاده طلبی ، و تحقیر دیگران ، و نادیده گرفتن حق صاحبان حق ، امروز بزرگترین آفت جوامع بشری و جامعه جهانی است . و علاج این همه ، در این بیان والای علوی عَلَيْهِ السَّلَامُ است .

توجه به این واقعیتها ، نقش برجسته نماز و نیایش را در چشم اهل بصیرت و انصاف آشکار می سازد و اهتمام به ترویج و تعریف این فریضه پر راز و رمز را ، بر دو آگاهان جامعه می نهد .

اینجانب ضمن سپاسگزاری از شما که به کار نماز و معرفی و اقامه آن پرداخته اید ، بار دیگر به توصیه هائی که در پیامهای گذشته کرده ام تاءکید می ورزم . نسل جوان و نیک نهاد کشور را با قدردانی از فرصت نماز که فرصت شکفتگی معنوی و پالایش روحی است ، فرا می خوانم . به مسئولان فرهنگی و رسانه یی و همه مبلغان دینی اهمیت ترویج این فریضه و نقش بی همتای آن در پرورش فضیلتها و زدودن فسادها را یادآوری می شود و از همه ی خدمتگزاران این راه ، و دلسوزان امر نماز که با قلم و بیان و مال و آبرو و حضور خود ، به اقامه نماز کمک می کنند صمیمانه تشکر می کنم .

امید است همگی مشمول رحمت الهی و دعای حضرت بقیه الله ارواحنا فداه باشید . (و السلام علیکم و رحمه الله) سید علی خامنه ای 79/6/19

فصل اول : اهمیت و فضیلت نماز

نماز برترین عمل

قال علی عَلَيْهِ

او صیکم بالصلوه و حفظها فانها خیر العمل و هی عمود دینکم .

(بحارالانوار ج 82 ص 209)

شما را به نماز و مراقبت از آن سفارش می کنم ، زیرا نماز برترین عمل و ستون و اساس دین شما است .

نماز سیمای دین

قال علی عَلَيْهِ :

لکل شیء وجه دینکم الصلوه .

(بحارالانوار ج 82 ص 227)

(هر چیزی سیمائی دارد و سیمای دین شما نماز است .)

نماز ستون دین

قال علی علیه السلام:

الله اءالله فى الصلوه فانها عمود دینکم

(نهج البلاغه نامه 47)

خدا را ، خدا را که نماز را از یاد نبرید ، زیرا آن ستون دین شما است .

نماز پایه دین

قال علی علیه السلام:

سست من قواعد الدین . . . و اقامه الصلوه .

(شرح غررالحکم ج 2 ص 166)

(شش چیز از اصول و پایه های دین است
از جمله برپا داشتن نماز
) .

وجوب نماز

قال علی (علیه السلام)

تعاهدوا امر الصواه و حافظوا علیها و استکثروا منها و تقربوا بها فانها کانت
علی المؤمنین کتابا موقوتا

(نهج البلاغه خطبه 199)

امر نماز را مراعات کنید و بر حفظ آن بکوشید و زیاد بجا آورید و به
وسیله آن به خدا تقرب جوئید . زیرا نماز فرضیه ای است که در وقت معین بر
اهل ایمان واجب شده است .

محبوب ترین اعمال

قال علی (علیه السلام)

اءحب الاعمال الی الله الصلوه

(بحار الانوار ج 82 ص 233)

محبوب ترین کارها نزد خداوند نماز است .

زائر پروردگار

قال علی (علیه السلام)

اءلمنتظر وقت الصلوه بعد العصر زائر الله و حق علی الله - عزوجل - ان یكرم
زائره و یعطیه ما ساءل .

(الخصال باب الثلاثه حدیث 127)

هر مسلمانی که منتظر وقت نماز بعد از عصر است ، زائر پروردگار می باشد
و بر عهده خداوند عزیز و جلیل است که زائر خود را گرامی بدارد و به هر چه
را که خواهد عطا فرماید .

فریاد ابلیس از نماز گزار

قال علی (علیه السلام) :

ان العبد اذا سجد نادى ابلیس : یا ویله اءصاع و عصیت و سجد و اءبیت .

(بحار الانوار ج 82 ص 233)

وقتی که بنده ای سجده کرد ، ابلیس فریاد می زند : وای بر من ! او اطاعت کرد ولی من معصیت کردم ، او سجده کرد و من از این عمل سرباز زدم .

قوام اسلام

قال علی عَلَيْهِ السَّلَامُ

اوصيكم بالصلوه التي هي عمود الدين و قوام الاسلام فلا تغلوا عنها

(مستدرک الوسایل ج 1 ص 172)

سفارش می کنم شما را به نمازی که ستون دین و قوام اسلام است ، پس از نماز غافل نشوید .

اقامه نماز نشانه ملیت اسلامی

قال علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

و اقام الصلوه فانها المله .

(نهج البلاغه خطبه 110)

بر پا داشتن نماز نشانه اصلی ملیت در دین اسلام است .

حفظ نماز

قال علی عليه السلام:

لا يخرج في سفر يخاف فيه علي دينه و صلوته

(بحار الانوار ج 10 ص 108)

نباید انسان عزم سفری را نماید که خطری برای دین و نماز او دارد .

نماز و توبه

قال علی عليه السلام:

ما اءهمنى ذنب اءمهلت بعده حتى اءصلى ركعتين و اءسال الله العافيه

(نهج البلاغه حکمت 291)

گناهی که پس از آن مهلت یافتم تا دو رکعت نماز گزارم و از خدا اصلاح آن
گناه را بخواهم ، مرا اندوهگین نکرد .

نماز برترین وسیله نزدیکی به خدا

قال علی عليه السلام:

(اءلصلوه اءفضل القربین)

(نصیف غرر الحکم ص 175)

نماز از بین دو وسیله نزدیکی به خدا برترین است .

نماز فرق میان مؤمن و کافر

قال علی عليه السلام:

اءلفرق بین المومن و الکافر الصلوه . فمن ترکها و ادعی الایمان کذبہ فعله
وکان علیه شاهد من نفسه .

(شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج 20 ص 295)

فرق میان مؤمن و کافر نماز است و هر که آن را ترک کند و ادعای ایمان
نماید ، کار و عمل او ادعایش را تکذیب می کند و شاهد و گواهی از وجود
خودش بر او خواهد بود .

تاء کید پیامبر ﷺ به نماز

قال علی ؑ :

كان رسول الله ﷺ ياء تينا كل غداه فيقول : اءلصلوه رحمكم الله اءلصلوه .
انما يريد الله ليذهب عنكم الرجس اءهل البيت و يطهر كم تطهيرا .

(بحار الانوار ج 35 ص 209)

پیامبر اکرم ﷺ هر صبح به خانه ما می آمد و می فرمود : وقت نماز است
خدایتان شما را رحمت کند (بشتابید به سوی) نماز (زیرا خداوند اراده کرده
است که پلیدی را از شما خاندان وحی و رسالت دور کند و شما را از گناهان ،
پاک و پاکیزه فرماید .)

نماز ملاک پذیرش سایر اعمال

قال علی ؑ :

الصلوه عمود الدین وهی اول ما ينظر الله فيه من عمل ابن آدم ، فان صحت
نظر فی باقی عمله و ان لم تصح لم ينظر له فی عمل و لا حظ فی الاسلام لمن
ترك الصلوه .

(دعائم الاسلام ج 1 ص 132) (3)

نماز ستون دین است و آن اولین عمل آدمیزاده است که خدا بدان نظر می کند ، اگر صحیح و درست بود ، به سایر اعمالش نیز نظر فرماید و اگر صحیح نبود در هیچ عمل دیگرش نمی نگرد . و کسی که تارک نماز باشد بهره ای از اسلام ندارد .

اقامه نماز در همه شرایط

قال علی ع:

قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم: إذا لم يستطع الرجل يصلي قائما فليصل جالسا فان لم يستطع ان يصلي جالسا فليصل مستلقيا ناصبا رجلية حيال القبلة يومي ايماء .

(عیون اخبار الرضا ج 2 ص 68)

رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم فرموده است : اگر آدمی نتواند ایستاده نماز به جای آورد ، آن را نشسته بخواند . و اگر آن گونه نیز نتواند ، به پشت بخوابد و پاهایش را به جانب قبله دراز کند و با ایماء و اشاره نماز بخواند .

پرسش از نمازگزاران در روز حساب

قال علی عليه السلام:

عن کمیل عن امیرالمؤمنین عليه السلام فیما اءوصاه به قال : یا کمیل ! لا تغتر باقوام یصلون فیطیلون و یصومون فیداومون ، و یتصدقون فیحسنون فانهم موقوفون .

(بحارالانوار ج 81 ص 229)

کمیل گوید : امیرالمؤمنین عليه السلام در وصیت خود فرمود : ای کمیل ! به کارهای مردمی که نماز را طولانی می کنند و مداومت در روزه گیری دارند و در صدقه دادن ، احسان می کنند ، فریفته مباش ؛ زیرا آنان را (هم) در موقف حساب برای پرسش نگاه می دارند .

فصل دوم : نماز امام علی علیه السلام

اولین نماز گزار

قال علی علیه السلام

اللهم انی اءول من اناب وسمع و اجاب . لم یسبقنی الا رسول الله
صلی الله علیه و آله و سلم بالصلوه

(نهج البلاغه خطبه 131)

بار خدایا ! من نخستین کسی هستم که به حق رسیدم و آن را شنیدم و پذیرفتم . هیچ کسی در نماز بر من پیشی نگرفت ، مگر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم .

خداوندا من آن اول کسی استم	که حق بشنیده و در کار بستم
زجان و دل شدم سوی انابت	نداهاى تو را کردم اجابت
کسی بر من به شهره حقیقت	بجز پیغمبرت نگرفته سبقت
چو او بهر نماز افراخت قامت	بیستم قامت و کردم قیامت

عبادت علی علیه السلام

قال علی علیه السلام:

الهی! هذه صلوتی صلیتها لا لحابه منک الیها ، و لا رغبه منک فیها الا تعظیما
و طاعه و اجابه لک الی ما امرتني به . الھی! ان کان فیها خلل او نقص من
رکوعها اوسجودها ، فلا تؤاخذنی و تفضل علی بالقبول و الغفران .
(بحارالانوار ج 83 ص 38)

بار خدایا! این نماز را که در پیشگاه تو به جای آوردم ، نه به جهت نیازی
است که تو به آن داری و نه به خاطر میل و رغبتی است که در آن داری ، بلکه
برای بزرگداشت و پذیرش فرمان تو است

که مرا به انجام آن فرمان داده ای . خدایا! اگر در نماز من عیبی است و یا
رکوع و سجود آن ناقص است ، مرا بازخواست مکن و با پذیرش و آمرزش
خود ، بر من تفضل و عنایت فرما (که من در همه حال به تو محتاجم) .

برپائی نماز به وجود علی علیه السلام

قال علی علیه السلام :

فی الحدیث : بعلى قامت الصلوه

(اسرار العبادات و حقیقه الصلوه ص 23)

به (وجود مبارک علی علیه السلام نماز برپا شد .

زکات در حال رکوع

ابوذر غفاری گوید : روزی از روزها با رسول خدا (صلی الله علیه و آله در مسجد ، نماز می خواندیم که سائلی وارد مسجد شد و از مردم تقاضای کمک نمود ، ولی کسی چیزی به او نداد ، لذا دست خود را به آسمان بلند کرد و گفت : خدایا تو شاهد باش که من در مسجد رسول تو ، تقاضای کمک کردم ، ولی احدی جواب مساعد به من نداد . در این بین علی علیه السلام که در حال رکوع بود ، با انگشت کوچک دست راست خود اشاره کرد ، سائل نزدیک آمد و انگشتر را از دست آن حضرت بیرون آورد . پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله که در حال نماز بود . این جریان را مشاهده کرد . هنگامی که از نماز فارغ شد سر به سوی آسمان بلند کرد و چنین گفت : خداوندا ! برادرم موسی از تو تقاضا کرد که سینه او را وسیع گردانی و کارها را بر او آسان سازی و گره از زبانش بگشایی تا مردم گفتارش را درک

کنند ، و نیز موسی درخواست کرد هارون را که برادرش بود وزیر و یاورش قرار دهی و به وسیله او نیرویش را زیاد کنی و در کارهایش شریک سازی . خداوندا ! من محمد پیامبر و برگزیده تو هستم ، سینه مرا گشاده کن و کارها را بر من آسان ساز ، از خاندانم علی را وزیر من گردان تا به وسیله او پشتم قوی و محکم گر نهج البلاغه . ابوذر گوید : هنوز دعای پیامبر ﷺ پایان نیافته بود که جبرئیل فرمود آمد و آیه ولایت را نازل کرد :

(إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ) (4)

ولی امر و یاور شما تنها خدا و رسول و آن مؤمنانی هستند که نماز را بپا داشته و به فقیران در حال رکوع زکات می دهند . (5)

برو ای گدای مسکین در خانه   که نگین پادشاهی دهد از کرم گدا
علی زن را

نماز پای درختان خرما

امام باقر علیه السلام می فرماید : پدرم علی بن الحسین علیه السلام در هر شبانه روز هزار رکعت نماز می خواند ، همان کاری که امیرالمؤمنین علیه السلام انجام می داد . علی علیه السلام پانصد درخت خرما داشت که پای هر یک از آن نخل ها دو رکعت نماز می خواند . (و با سرشک دیدگانش ریشه آنها را آبیاری می کرد .)

(بحار الانوار ج 41 ص 15)

هزار رکعت نماز

قال الصادق علیه السلام :

ان علیا فی اخر عمره یصلی فی کل یوم و لیله الف رکعه .

(بحار الانوار ج 41 ص 24)

علی علیه السلام در آخر عمر خویش ، شبانه روز هزار رکعت نماز می گزارد .

نمازخانه حضرت علی علیه السلام

قال الصادق علیه السلام:

كان العلي علیه السلام بيت ليس فيه شيء الا فراش و سيف و مصحف و كان يصلي فيه .

(سفینه البحار ج 1 ص 470)

علی علیه السلام اتاقي داشت که در آن ، غیر از فرش و شمشیر و قرآن چیز دیگری نبود ، وی در آن اتاق نماز می خواند .

حالت امام در نماز

و كان علی علیه السلام اذا حضر وقت الصلوه يتململ و يترلزل . فيقال له : ما لك يا اميرالمؤمنين ؟ فيقول : جاء وقت امانه عرضها الله على السموات و الارض و الجبال فايين ان يحملنها و اشفقن منها .

(محبه البيضاء ج 1 ص 378)

چون وقت نماز فرا می رسید ، علی علیه السلام به خود می پیچید و می لرزید . به او می گفتند : یا امیرالمؤمنین ! تو را چه شده است ؟ می فرمود : وقت ادای امانتی رسیده است که خداوند آن را بر آسمانها و زمین و کوهها عرضه کرد و آنها از قبول آن ابا کردند و از آن بیمناک شدند .

بیرون آوردن تیر از پای علی علیه السلام در حال نماز

ینسب الی مولانا امیرالمؤمنین علیه السلام آنه وقع رجله نصل ، فلم یکن من اخراجه . فقالت فاطمه علیه السلام اخر جوه فی حال صلوته ، فانه لا یحس بما یجری علیه حیثئذ . فاخرج و هو علیه السلام صلوته .

(مجموعه البیضاء ج 1 ص 397)

در مورد حضرت علی علیه السلام آمده است که در یکی از جنگ ها تیری به پای آن حضرت فرو رفته بود و بیرون آوردن آن ممکن نمی شد . فاطمه علیه السلام فرمود : آن را در حال نماز از پایش بیرون آورید ؛ زیرا در آن حال ، آنچه را بر او می گذرد ، احساس نمی کند . بر اساس سفارش فاطمه علیه السلام هنگامی که امام مشغول نماز بود ، تیر را از پایش بیرون کشیدند .

ملای جامی این ماجرا را به نظم در آورده و می گوید :

شیر خدا شاه ولایت علی	صیقلی شرک خفی و جلی
روز احد چون صف هیجا گرفت	تیر مخالف بتنش جا گرفت
غنچه پیکان بگل او نهفت	صد گل محنت زگل او شکفت

روی عبادت سوی محراب کرد   پشت به درد سر اصحاب کرد
خنجر الماس چو بنداختند   چاک بتن چون گلش انداختند
صورت حالش چو نمودند باز   گفت که سوگند به دانای راز
کز الم تیغ ندارم خیر   گر چه زمن نیست خیردارتر

استعانت از نماز

قال علی عليه السلام:

اءلا انکم ملاقوا العدو غدا ان شاء الله . فاطیلوا الیله القیام و اکثروا تلاوه القرآن
و اسئلو الله الصبر و النصر .

(بحار الانوار ج 35 ص 100)

(در نبرد معروف صفین و پیش از آغاز جنگ ، امیرالمؤمنین عليه السلام به دلیر
مردان همراه خود خطاب کرد و فرمود :) شما - ان شاء الله - فردا با دشمن
درگیر خواهید شد . پس امشب را بیشتر به نماز مشغول باشید و قرآن را بسیار
تلاوت کنید و از خداوند صبر و نصرت (استقامت و پیروزی) بخواهید .

نماز شب در شب عملیات

قال علی عليه السلام

ما ترکت صلوه اللیل منذ سمعت قول النبی صلى الله عليه وآله وسلم : صلوه اللیل نور فقال ابن
الکواء : و ليله الهریر؟ قال : و ليله الهریر .

(بحار الانوار ج 41 ص 17)

از روزی که رسول خدا ﷺ فرمود: (نماز شب نور است)، نماز شب را ترک نکردم. ابن کواء از حضرت پرسید: حتی در ليله الهرير. امام فرمود: حتی در آن شب.

نماز اول وقت حتی در جنگ

كان على يوما في حرب صفين مشتغلا بالحرب و القتال ، و هو مع ذلك بين الصفين مراقب الشمس . فقال له ابن عباس : يا اميرالمؤمنين ما هذا لفعل ؟ قال : انظر الى الزوال حتى نصلى : فقال له ابن عباس و هل هذا وقت صلوه ؟ ان عندنا لشغلا بالقتال عن الصلوه . فقال : على ما نقاتلهم ؟ انما نقاتلهم على الصلوه . قال و لم يترك صلوه الليل قط حاتى ليله الهرير .⁽⁶⁾

(بحار الانوار ج 83 ص 23)

روزی در جنگ صفین حضرت علی عليه السلام در حالی که مشغول جنگ بود مرتب به خورشید نگاه می کرد. ابن عباس عرض کرد: یا امیرالمؤمنین! این چه کاری است که شما انجام می دهید؟ حضرت فرمود نگاه می کنم تا وقع فرا رسیدن ظهر، نماز را (در اول وقت) بخوانم. ابن عباس گفت: آیا حالا وقت نماز است؟ ما مشغول جنگ هستیم. حضرت فرمود: مگر ما برای چه چیزی می جنگیم؟ به درستی که ما برای نماز، می جنگیم. ابن عباس گفت: هیچ گاه نماز شب علی عليه السلام ترک نشد حتی در ليله الهرير.

طولانی کردن رکوع

عن ابی عبدالله علیه السلام:

کان علی یرکع فیسبل عرقه حتی یطافی عرقه من طول قیامه .

(بحار الانوار ج 85 ص 110)

امیرالمؤمنین علیه السلام رکوع نماز را آن قدر طولانی می کرد که عرق از ساق پای وی جاری و زیر قدم های مبارکش می شد .

هدیه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

اهدی الی رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم ناقته عظیمتان ، فجعل احدهما لمن یصلی رکعتین لا یهم بشیء من امر الدنیا . ولم یجبه احد سوی علی علیه السلام فاعطاه کلتهما .

(بحار الانوار ج 41 ص 18)

به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دو شتر بزرگ هدیه دادند . پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم یکی از دو شتر را به عنوان هدیه قرار داد برای کسی که دو رکعت نماز به جای آورد و چیزی از امور دنیا را به خاطر نیاورد و به فکر چیزی از دنیا نیفتد . کسی به فکر دنیا و

ما فيها نيفتد ، نخواند) به جز حضرت علی عليه السلام که پاسخ مثبت داد . پیامبر صلى الله عليه وآله وسلم هر دو شتر را به علی عليه السلام مرحمت فرمود .

پناه بردن به نماز

عن ابی عبدالله عليه السلام قال :

كان علی عليه السلام اذا هاله شیء فزع الى الصلوه ثم تلى هذه الايه و استعينوا بالصبر الصلوه

(وسایل الشیعه ج 5 ص 263)

هنگامی که برای امیرالمؤمنین عليه السلام مشکلی پیش می آمد ، به نماز پناه می برد (و ناراحتی خویش را از طریق نماز جبران می کرد) و آیه (از صبر و نماز یاری جوید) را تلاوت می کرد .

ارزش نماز جمعه

عن وهب بن جعفر قال :

ان علیا عليه السلام كان يقول : لان ادع شهود حضور الاضحی عشر مرات احب الی من ان ادع شهود حضور الجمعه مره و احده من غیر عله .

(بحار الانوار ج 104 ص 316)

و هب بن جعفر گوید : علی علیه السلام می فرمود : اگر ده سال حضور در نماز عید قربان را ترک نمایم ، بهتر است از این که یک بار بدون علت در نماز جمعه حاضر نشوم .

حضور قلب

انه كان اذا دخل الصلوه كان كانه بنا ثابت او عمود قائم لا يتحرك و كان ربما ركع او سجد فيقع الطير عليه ولم يطق احد ان يحكى صلوه رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم الا علي بن ابيطالب و علي بن الحسين (عليهما صلوه المصلين) .

(بحار الانوار ج 84 ص 265)

همانا اميرالمؤمنين علیه السلام هنگامی نماز ، همچون بنائی ثابت و ستونی استوار بود که هیچگونه تحرکی نداشت . و بسا رکوع و سجودش طولانی می شد و بدن مبارکش آنقدر بی حرکت بود که گاهی مرغی بر پشت مبارک آن حضرت می نشست و احدی جز علی بن ابيطالب علیه السلام و علی بن الحسين علیه السلام طاقت نداشت که مانند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نماز بخواند .

حافظ دین و نماز

قال رسول الله ﷺ:

و الله يا معشر قريش لتقيمن الصلوه و لتؤتن الزكاه و لا بعثن عليكم رجلا
فيضرب اعناقكم على الدين اءنا و خاصف النعل

(کنز العمال ج 7 ص 326)

نبی اکرم ﷺ فرموده است: به خدا قسم ای گروه قریش! باید نماز بپای
دارید و زکات بدهید، یا مبعوث کنم بر شما مردی را که گردن های ما را به
خاطر دین بزند که آن شخص، خودم هستم یا کسی که کفش خود را وصله می
زند (یعنی امیرالمؤمنین (علیه السلام))

تغییر رنگ چهره امام در نماز

قال الصادق (علیه السلام):

و كان على (علیه السلام) اذا قام الى الصلوه فقال: (إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِي لِذِي فَطَرِ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ حَنِيفًا) ⁽⁷⁾ تغییر لونه حتی يعرف ذلك فی وجهه .

(میزان الحکمه ج 5 (س) 381)

هنگامی که علی علیه السلام به نماز می ایستاد ، این آیه شریفه را می خواند : (رو
می آورم با تمام وجودم به کسی که آسمانها و زمین را آفرید) و رنگ مبارک
حضرتش تغییر می کرد ، به طوری که تغییر حالت و دگرگونی از صورت
مبارکش به خوبی مشاهده می شد .

فصل سوم : آثار و اسرار نماز

نماز وسیله تقرب به خدا

قال علی عليه السلام :

(ءلصلوه قربان كل تقى .)

(نهج البلاغه حكمت)

نماز وسیله تقرب و نزدیک شدن انسان پرهیزگار به خداست .

نماز و حسادت ابلیس

قال علی عليه السلام :

إذا قام الرجل الى الصلوه اءقبل اليه ابليس ينظر اليه حسدا لما يرى من رحمه

الله التي تغشاه

(بحار الانوار ج 82 ص 207)

هنگامی که شخصی به نماز می ایستد ، شیطان می آید و با حسادت به او نگاه می کند ؛ زیرا می بیند که رحمت خدا او را فرا گرفته است .

برکات نماز

قال علی عليه السلام :

ان الانسان اذا كان في الصلوه فان جسده و ثيابه و كل شىء حوله يسبح .

(بحار الانوار ج 82 ص 213)

هنگامی که انسان در حال نماز است ، اندام و لباسش و هر چه پیرامون اوست ، خدا را تسبیح می گویند .

نماز دژ محکم در مقابل شیطان

قال علی عليه السلام :

الصلوه حصن من سطوات الشيطان .

(غرر الحکم ص 56)

نماز قلعه و دژ محکمی است که نمازگزار را از حملات شیطان نگاه می دارد

گناه زدائی نماز

قال علی علیه السلام:

انهالتحت الذنوب حت الورق .

(نهج البلاغه خطبه 190)

نماز گناهان را مانند ریزش برگ درختان فرو می ریزد .

نماز و رحمت الهی

قال علی علیه السلام:

لو يعلم المصلی ما یغشاه من الرحمه لما رفع رءسه من السجود .

(غرر الحکم ص 261)

اگر نمازگزار بداند که چقدر از رحمت (خداوند تعالی) او را فرا گرفته است ، سرش را از سجده بر نمی دارد .

نماز نزول رحمت

قال علی عليه السلام:

(اءلصلوه تنزیل الرحمه .)

(غرر الحکم ص 52)

نماز رحمت الهی را نازل می کند .

اعمال تابع نماز

قال علی عليه السلام:

و اعلم ان کل شیء من عملک تبع لصلوتک .

(نهج البلاغه نامه 27)

و بدان که هر عملی از اعمال تو تابع نمازت می باشد .

نماز مانع عذاب

قال علی عليه السلام:

ان الله - عزوجل - اليهم بعذاب اهل الارض جميعا حتى لا يحاشي منهم
اوحدا اذا عملوا بالمعاصي و اجترحوا السيئات ؛ فاذا نظر الى الشيب ناقل
اقدامهم الى الصلوه و الولدان يتعلمون القران ، رحمهم فاخر ذلك عنهم .

(ثواب الاعمال ص 66)

اهل زمين چون به عصيان و تبهكاري مبتلا شوند . خداوند (عزوجل) اراده
كند كه همه آنها را بدون استثناء عذاب كند . اما هنگامي كه به سالخوردهگان نظر
كند كه به سوي نماز گام برمي دارند و كودكان كه مشغول يادگيري قرآنند ، عفو
و رحمت خود را بر آنان نثار كند و عذاب آنها را تاخير اندازد .

نماز دور كننده شيطان

قال علی عليه السلام:

اے لصلوه حصن الرحمن و مدخره الشيطان .

(غرر الحكم ج 2 ص 166)

نماز قلعه خدای بخشاینده و وسیله ای برای دور کردن شیطان است .

نماز کفاره گناهان

قال علی عليه السلام:

اءلصلوات الخمس کفاره لما بینهن ما اجتنب من الكبائر و هی التي قول الله - عزوجل - ان الحسنات یذهبن السيئات .⁽⁸⁾

(بحار الانوار ج 82 ص 237)

نمازهای پنجگانه کفاره گناهانی است که میان آنها (مسلمانان) انجام گرفته است . به شرط آن که از گناهان کبیره اجتناب شده باشد و همین است گفتار خداوند بزرگ : (نیکیها ، بدیها را از بین می برد .)

نماز وسیله تقرب

قال علی عليه السلام:

تقرب الی الله سبحانه بالسجود و الركوع و الخضوع لعظمته و الخشوع .

(غرر الحکم ص 356)

به وسیله سجده و رکوع و خضوع و خشوع در برابر عظمت خدا به او تقرب
جوی .

کبرذائی نماز

قال علی عليه السلام :

فرض الله الايمان تطهيرا من الشرك و الصلوه تنزيها عن الكبر .

(نهج البلاغه حکمت 291)

گناهی که پس از آن مهلت یافتم تا دو رکعت نماز گزارم و از خدا اصلاح آن
گناه را بخواهم ، مرا غمگین نساخته است .

نماز پاک کننده از آلودگیها

قال علی عليه السلام :

و شبه ها رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم بالحمه تكون علی باب الرجل فهو يغتسل منها فی
اليوم و الليله خمس مرات فما عسى اءن يبقى عليه من الدرن .

(نهج البلاغه خطبه 199)

پیامبر خدا ﷺ نماز را به چشمه آب گرمی که بر در خانه شخصی باشد که شبانه روز پنج بار خود را در آن شستشو دهد ، تشبیه کرده است . بدون تردید چرک و آلودگی در بدن چنین کسی باقی نخواهد ماند .

نماز موجب بخشش گناهان

قال علی عليه السلام :

ما اءهمنى ذنب اءمهلت بعده حتى اءصلى ركعتين و اءسال الله العافيه .

(نهج البلاغه حکمت 291)

گناهی که پس از آن مهلت یافتم تا دو رکعت نماز گزارم و از خدا اصلاح آن گناه را بخواهم ، مرا غمگین نساخته است .

زکات با نماز مایه تقرب

قال علی عليه السلام :

ان الزکاه جعلت مع الصلوه قربانا لاهل الاسلام .

(نهج البلاغه خطبه 199)

همانا زکات همراه نماز ، مایه تقرب مسلمانان به خداوند است .

نماز پاسدار انسان

قال علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

و عن ذلك ما حرس الله عباده المؤمنین با الصلوات و الزکات و مجاهده الصیام فی الایام المفروضات ، تسکینا لاطرافهم و تخشيعا لابصارهم و تذلیلا لنفوسهم و تخفیضا لقلوبهم و اذها بالخیلاء عنهم .

(نهج البلاغه خطبه 192)

و خداوند متعال بندگان مؤمن خود را به وسیله نمازها و زکاتها و مجاهده در گرفتن روزه واجب ، حفظ و حراست می کند ؛ (چرا که این اعمال موجب آرامش اندامشان و خشوع دیدگانیشان و فروتنی جانهایشان و خضوع دلهایشان می شود ، و همچنین باعث از بین بردن کبر و غرور از وجودشان می گردد

نماز نشانه تواضع

قال علی عليه السلام:

... لمافی ذلک من تعفیر عتاق الوجوه بالتراب تواضعا و التصاق کرائم الجوارح بالارض تصاغرا .

(نهج البلاغه خطبه 234)

(بندگان مؤمن) هنگامی که نماز می خوانند ، به نشان تواضع ، گونه ها را به خاک می ساینند و برای اظهار کوچکی و خاکساری ، اعضای شریف خود را بر زمین می گذارند .

تاءثیر قنوت و سجده طولانی

قال علی عليه السلام:

طول القنوت و السجود ینجی من عذاب النار

(تصنیف غرر الحکم ص 175)

طولانی نمودن قنوت و سجده ها در نماز ، نمازگزاران را از عذاب آتش نجات می دهد .

قدر شناسان نماز

قال علی ع:

و قد عرف حقها رجال من المؤمنین الذین لا تشغلهم عنها زینة متاع و لا قره عین من ولدو لامال . یقول الله سبحانه : رجال لا تلهم تجاره و لا بیع عن ذکر الله و اقام الصوه ایتاء الزکوه .⁽⁹⁾

(نهج البلاغه خطبه 190)

قدر و اهمیت نماز را مردان از مؤمنین می دانند که زینت کالای دنیا و فرزندی که نور چشم انسان است و مال و دارایی ، آنها را به خود مشغول نمی دارد ، چنانکه خداوند سبحان می فرماید : (مردانی هستند که تجارت و داد و ستد دنیا ، آنها را از یاد خدا و اقامه نماز و پرداخت زکات باز نمی دارد .)

سر (الله اکبر)

قال علی عليه السلام:

و الوجه الاخر (الله اکبر) فيه نفى كلفيته ؛ كانه يقول (اءى المؤمن) : الله
ءجل من اءن يدرك الواصفون قدر صفته الذى هو موصوف به انما يصفه
الواصفون صفته الذى هو موصوف به انما يصفه الواصفون صفته على قدرهم لا
قدر عظمته و جلاله . تعالى الله عن اءن يدرك الواصفون صفته علوا كبيرا .

(بحار الانوار ج 84 ص 131)

وجه ديگر (الله اکبر) اين است كه كلفيت و چگونگى را از او نفى مى كند ،
گويى مؤذن (هنگام گفتن الله اكبر) چنين مى گويد : خدا والاتر از آن است كه
وصف كنندگان ، صفت او را (آنچنانكه هست) ادراك كنند . (بلكه) آنان به قدر
ادراك خود او را وصف مى كنند نه به قدر عظمت و جلال او . خداوند بسيار
برتر از آن است كه وصف كنندگان ، توصيف او را (آنگونه كه هست) دريابند .

نماز عامل رهائى انسان

قال علی عليه السلام:

و انها لتحت الذنوب حت الورق و تطلقها اطلاق الربق .

(نهج البلاغه خطبه 190)

و نماز گناهان را مانند ریزش برگ درختان فرو می ریزد و مانند رهائی
چهار پایان از بند ، انسان را آزاد می سازد .

نماز و افزایش روزی

قال علی عليه السلام :

اءلجمع بين الصلاتين يزيد في الرزق .

(سفینه البحار ج 2 ص 43)

جمع بین دو نماز ، موجب افزودنی در روزی است .

نماز آمرزش الهی

قال علی عليه السلام :

من اتى الصلوه عارفا بحقها غفرله .

(بحار الانوار ج 79 ص 207)

هر که نماز به جای آورد ، درحالیکه حق آن را بشناسد ، آمرزیده شده است

نماز و بیمنای شیطان

قال علی عليه السلام :

(اءن رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم قال : لا يزال الشيطان هائباً المؤمن ما حفظ علي الصلوات الخمس فاذا الخمس فاذا ضيعهن تجرا عليه فإلقاه في العظام .) (دعائم الاسلام ج 1 ص 133)

رسول خدا صلى الله عليه وآله وسلم فرمود : تا هنگامی که شخص با ایمان ، محافظت بر نمازهای پنجگانه کند ، شیطان از او بیمنک و هراسناک است ، و چون نمازهای پنجگانه را تباه کند ، شیطان بر او جرات ورزد و او را در گناهان بزرگ در اندازد .

نماز صابون خطاها

قال علی عليه السلام :

اءلصلوه صابون الخطايا

(شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج 20 ص 313)

نماز صابون (پاک کننده) خطاهاست .

فصل چهارم : آمادگی قبل از نماز

آمادگی قبل از نماز

قال علی عليه السلام :

من لم ياءخذ اهبة الصلوه قبل وقتها فما و قرها .

(شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج 20 ص 239)

کسی که قبل از نماز خود را برای اقامه نماز آماده نکند ، به نماز بی احترامی
نموده است .

قبله

قال علی عليه السلام :

و فرض علیکم حج بیته الحرام الذی جعله قبله للانام

(نهج البلاغه خطبه 50)

(خداوند) حج بیت الحرام خود را به شما واجب کرد ، بیتی که آن را قبله مردم قرار داد .

نماز با لباس تمیز

قال علی عليه السلام :

اءلنظیف من الثیاب یذهب الهم و الحزن و هو طهور الصلوه .

(وسایل الشیعه ج 3 ص 346)

لباس تمیز غم و ناراحتی را برطرف کرده و آن برای نماز حد اعلاى پاکی لباس است .

نماز و زینت زن

قال علی عليه السلام :

(لا تصلى المراءه عطلا .)

(وسایل الشیعه ج 3 ص 325)

نباید زن ، بدون زینت نماز بخواند .

نماز خواندن با آگاهی

قال علی عليه السلام:

نوم علی یقین خیر من صلوه فی شک .

(نهج البلاغه حکمت 93)

خوابیدن با علم و یقین بهتر از نماز و نیایش است با حالت شک و تردید .

طهارت پنج عضو

قال علی عليه السلام:

لا يجوز صلوه امرء حتی يطهر خمس جوارح : اءلوجه و الیدین و الراس و
الرجلین بالماء و القلب بالتوبه .

(بحار الانوار ج 84 ص 249)

نمازگزار جایز نیست نماز بخواند مگر اینکه پنج عضو بدنش را پاک کند ؛
صورت ، دو دست سر و دو پا را با آب و قلب را با توبه .

اهمیت وضو

قال علی عليه السلام:

یا محمد من توءاء مثل وضوئی و قال مثل قولی خلق الله تبارک و تعالی من کل قطره ملکا یقدسه و یسبحه و یکبره فیکتب الله - عزوجل - ثواب ذلک له الی یوم القیامه .

(من لا یحضره الفقیه ج 1 ص 42)

ای محمد حنفیه! هر کس وضو بسازد همانند وضویی که من ساختم و بگوید (دعا کند) آنچه را من گفتم ، خداوند تبارک و تعالی از هر قطره آب وضوی او ملکی را برای او می آفریند که مشغول تقدیس و تسبیح و تکبیر برای خداوند هستند و خداوند (عزوجل) ثواب آن وضو را تا روز قیامت برای او ثبت و ضبط خواهد نمود .

وضو برای تلاوت قرآن

قال علی عليه السلام:

لا یقرأ العبد القرآن اذا کان علی غیر طهور حتی یتطهر .

(خصال ج 2 ص 164)

بنده خدا تا زمانی که وضو نگرفته ، (بهتر است) قرآن نخواند .

پاکیزگی دهان و بینی

قال علی عليه السلام :

اءلمضمضه و الاستنشاق سنه و طهور الفم و الانف

(بحار الانوار ج 77 ص 334)

(به هنگام وضو) آب به دهان و بینی بردن سنت است و موجب پاکیزگی

دهان و بینی نیز می شود .

ده حسنه

قال علی عليه السلام :

اءلوضوء بعد الطهر عشر حسنات فتطهروا .

(بحار الانوار ج 77 ص 310)

وضو بعد از طهارت ده حسنه دارد ، پس پاک باشید .

کامل کردن نماز

قال علی عليه السلام :

قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم : من لم يتم وضوئه و ركوعه و سجوده و خشوع فصلوته خداج .

(بحار الانوار ج 77 ص 311)

رسول خدا صلى الله عليه وآله وسلم فرمود : هر که وضو و ركوع و سجود و خشوع خود را تمام بجا نیاورد ، نمازش ناقص است .

پذیرش شهادت

قال علی عليه السلام :

ما من مسلم يتوضا فيقول عند وضوئه : سبحانك اللهم و بحمدك اشهد ان لا اله الا انت استغفرک و اتوب اليک اللهم اجعلنی من التوابين و اجعلنی من المتطهرين الا كتب فی رق و ختم علیها ثم وضعت تحت العرش حتی تدفع الیه بخاتمها يوم القيامة .

(دعائم الاسلام ج 1 ص 106)

امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: هر مسلمانی که به هنگامی وضو گرفتن بگوید:
(خدایا ترا به پاکی می ستایم . گواهی می دهم که خدائی جز تو نیست ، از تو
آمرزش می خواهم و به سوی تو توبه می کنم . بار خدایا مرا از توبه کنندگان و
پاکان قرار بده) ، این شهادتش در ورقه ای نوشته ، ممهور می گردد و در زیر
عرش الهی گذارده می شود تا در روز قیامت با همان مهر به وی بازگردانده
شود .

پوشانیدن گناهان

قال علی علیه السلام:

سمعت رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم يقول: الا ادلكم على ما يكفر الذنوب و الخطايا؟
اسباع الوضوء عند المكاره و انتظار الصلوه بعد الصلوه فذلك الرباط .

(دعائم الاسلام ج 1 ص 100)

امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: از رسول خدا علیه السلام شنیدم که می فرمود: آیا نمی
خواهید شما را به چیزی راهنمایی کنم که خطاها و گناهان را می پوشاند؟ به
هنگام سبختیها و دشواریها وضوی کامل ساختن و بعد از هر نماز انتظار نماز
دیگر را داش

نورانی شدن چهره

عن علی عليه السلام:

عن رسول الله صلى الله عليه وآله انه قال : يحشر الله امتي يوم القيامة بين الامم غرا محجلين من آثار الوضوء .

(جامع احاديث الشيعة ج 2 ص 237)

اميرالمؤمنين عليه السلام فرمود : پیغمبر خدا صلى الله عليه وآله فرموده است : روز قیامت خداوند امت مرا در میان سایر امتها در حالی محشور می کند که آثار نورانی وضو در ایشان پیداست .

دعای وضو

قال علی عليه السلام:

بسم الله و بالله و الحمد لله الذي جعل الماء طهورا و لم يجعله نجسا
ثم تمضمض فقال : اللهم لقنى حجتى يوم القساق و اطلق لسانى بذكرک . ثم
استنشق فقال : اللهم لا تحرم على ریح الجنه و اجعلنى ممن یشم ريحها و
روحها و طيبها ثم غسل و جهه فقال : اللهم بيض وجهى يوم تسود فيه الوجوه و
لا تسود وجهى يوم تبي فيه الوجوه . ثم غسل يده اليمنى فقال : اللهم اعطنى كتابى

بیمینی و الخلد فی الجنان بیساری و حاسبنی حسابا یسیرا ثم غسل یده الیسری
فقال : اللهم لا تعطنی کتابی بشمالی و لا تجعلها مغلوله الی عنقی و اعوذبک من
مقطعات النیران ثم مسح راسه فقال : اللهم غشنی برحمتک و برکاتک و عفوک
ثم مسح رجلیه فقال : اللهم ثبتنی علی الصراط یوم تزل فیہ الاقدام و اجعل
سعی فیما یرضیک عنی

(وسائل الشیعہ ج 1 ص 201)

(روزی حضرت علی علیه السلام به فرزندش محمد حنفیه فرمود : ظرفی آب بیاور .
محمد آب آورد و حضرت دستهای خود را شست و فرمود) : به نام خدا تبرک
می جویم و از او کمک می خواهم و حمد و سپاس مخصوص خدایی است که
آب را پاک و پاک کننده ساخت و آن را نجس قرار نداد . سپس آب در دهان
گردانید و عرض کرد : خداوندا روزی که تو را ملاقات می کنم . حجتم را به من
تلقین کن و زبانم را برای ذکرت بگشای . آنگاه با آب ، بینی خود را شسته و
عرض کرد : خدایا بوی بهشت را بر من حرام مکن و من را از کسانی قرارده که
بوی نسیم و عطر بهشت را حس می کنند . سپس صورتش را شست و عرض
کرد : خداوندا روزی که تبهکاران رو سیاهند . مرا رو سپید گردان . و روزی که
صالحان رو سفیدند ، رو سیاهم مکن . آنگاه دست راستش را شست و عرض
کرد : خدایا کارنامه ام را به دست راستم و برگه اقامت ابدی در بهشت را به
دست چپم ده و حساب مرا آسان گیر . پس از آن ، دست چپش را شست و
عرض کرد : خدایا کارنامه ام را به دست چپم مده . آن را بر گردنم میانداز و من
از پاره های آتش به تو پناه می برم . آن گاه سرش را مسح کرد و عرض نمود :
خداوندا جامه های رحمت و برکت و عفوت را بر من بیوشان ، سپس دو پای

خود را مسح کرد و عرض نمود : خدایا روزی که قدمها در آن می لغزند ،
گامهای مرا بر صراط ثابت و استوار فرما و سعی و تلاشم را در چیزی قرار ده
که تواز من راضی باشی .

خوابیدن با وضو

قال علی عليه السلام :

یاتی علی الناس زمان یرتفع فیه الفاحشه الی ان قال : فمن بلغ منکم ذالک
الزمان فلا یبیتن الا علی طهور

(جامع احادیث شیعه ج 2 ص 222)

زمانی بر مردم بگذرد کارهای ناشایست بسیار گردد و هر یک از شما که آن
زمان را درک کند نباید شبها بدون وضو بخوابد .

توصیه به نماز اول وقت

قال علی عليه السلام :

اوصیک یا بنی بالصلوه عند وقتها .

(وسایل الشیعه ج 2 ص 90)

ای فرزندم تو را به خواندن نماز در اول وقت سفارش می کنم .

امتحان شیعه به نماز اول وقت

قال علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

اخبثوا شیعی بخصلتین فان کانتا فیهم ، فهم شیعی . محافظتہم علی اوقات الصلوت و مواساتہم مع اخوانہم المؤمنین بالمال . و ان لم تکونا فیہم . فاعزب ثم اعزب ثم اعزب .

(جامع الاخبار فصل 19)

شیعیان مرا به دو خصلت امتحان کنید . اگر دارای این دو خصلت بودند پیرو من هستند ؛ اهتمام به نماز اول وقت و کمک مالی به برادران دینی خود . اگر این دو در آنها نبود ، پس از ما دورند ، دورند ، دورند .

غفلت از نماز اول وقت

قال علی . عَلَيْهِ السَّلَامُ .

لیس عمل احب الی الله - عزوجل - من الصلوه فلا یشغلنکم عن اوقاتهم شیء من امور الدنیا فان الله - عزوجل - ذم اقواما ، فقال (الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ)⁽¹⁰⁾ یعنی انهم غافلون اشتهانوا بقاء اوقاتها .

(وسائل الشیعه ج 3 ص 82)

عملی نزد خداوند محبوب تر از نماز نیست ، پس چیزی از امور دنیا شما را از خواندن نماز در اول وقت باز ندارد ؛ زیرا خداوند اقوامی را مذمت کرده و فرموده است : (وای بر نمازگزارانی که از نمازشان غفلت ورزیدند) یعنی وای بر نمازگزارانی که از اوقات نماز غفلت کنند و در حفظ اوقات آن سهل انگاری نمایند

خواندن نماز در وقت معین آن

قال علی . عَلَيْهِ السَّلَامُ :

صل الصلوه لوقتها الموقت لها و لا تعجل وقتها لفراغ و لا تؤخرها عن وقتها لا تشتغال و اعلم ان کل شیء من عملک تبع الصلوتک .

(نهج البلاغه نامه 27)

نماز را در وقت معین آن بخوان و به خاطر بیکاری ، آن را پیش از وقت بجا
نیاور و به بهانه کار داشتن آن را به تاءخیر نینداز و بدان که همه اعمال تو تابع
نماز تو است .

توجه به نماز اول وقت حتی در جنگ

كان على يوما في حزب صفين مشغلا بالحرب و القتال و هو مع ذلك بين
الصفين مراقب الشمس . فقال له ابن عباس : يا اميرالمؤمنين ما هذا لفعل ؟ قال :
انظر الى الزوال حتى نصلى : فقال له ابن عباس و هل هذا وقت صلوه ؟ ان عندنا
الشغلا بالقتال عن الصلوه . فقال : على ما نقاتلهم ؟ انما نقاتلهم على الصلوه . قال
و لم يترك صلوه الليل قط حتى اليه الهيرير .

(بحار الانوار ج 83 ص 23)

روزی در جنگ صفین حضرت علی عليه السلام در حالی که مشغول جنگ بود
مرتب به خورشید نگاه می کرد . ابن عباس عرض کرد : یا امیرالمؤمنین این چه
کاری است که شما انجام می دهید؟ حضرت فرمود : نگاه می کنم تا موقع فرا
رسیدن ظهر نماز را (در اول وقت) بخوانم . ابن عباس گفت : آیا حالا وقت
نماز است

؟ اشتغال جنگ ما را از نماز باز داشته است ، حضرت فرمود : مگر ما برای چه چیزی می جنگیم ؟ ما تنها برای نماز می جنگیم . (ابن عباس گفت : نماز شب علی عليه السلام حتی در ليله الهرير ⁽¹¹⁾ هم ترک نشد) .

محافظت از اوقات نماز

قال علی عليه السلام :

حافظوا علی الصلوات الخمس فی اوقاتها . فانها . من الله عزوجل بمكان .

(بحار الانوار ج 77 ص 392)

مراقب اول وقت در نمازهای پنجگانه باشید ؛ زیرا این نماز در پیشگاه خداوند (عزوجل) دارای موقعیتی خاص هستند .

ضایع کننده نماز

قال علی عليه السلام :

علیکم بالمحافظة علی اوقات الصلوه فلیس منی من ضیع الصلوه .

(دعائم الاسلام ج 2 ص 251)

(برشما باد رعایت وقتہای نماز ، از من نیست ہر کسی کہ نماز را ضایع کند .

(

رسیدن وقت نماز

قال علی ؑ:

جاء وقت الصلوه ، وقت امانه عرضها علی السوات والارض و الجبال فاءبین
ان یحملہنا و اشفقن منها .

(تفسیر صافی ج 2 ص 370)

(ہنگامی کہ وقت نماز فرا می رسد حضرت می فرمود :) وقت نماز رسید ،
وقت ادای امانتی رسید کہ خدا بر آسمانها و زمین و کوه ها عرضه کرد اما آنها
از قبول آن خودداری کردند و ترسیدند .

مراعات اوقات نماز

قال علی ؑ:

شیعتنا رعاه الشمس و القمر و النجوم یعنی التحفظ من مواقیت الصلوه .

(مستدرک الوسایل 1 ص 193)

شیعیان ما مراعات کننده خورشید و ماه و ستارگانند ؛ یعنی اوقات نماز را مراعات می کنند .

اهمیت اوقات نماز

قال علی عليه السلام :

ارتقب وقت الصلوه فصلها لوقتها . ولا تعجل قبله الفراغ و لا تؤخرها عنه لشغل . فان رجلا ساءل رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم عن اوقات الصلوه . فقال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم : اتانى جبرئيل عليه السلام وقت الصلوه حين زالت الشمس فكانت على حاجبه الايمن ، ثم اتانى وقت العصر فكان ضلل كل شى مثلته ثم صلى المغرب حين غربت الشمس ، ثم صلى العشاء الاخره حين الشفق ، ثم صلى الصبح فاءغلس بها و النجوم مشتبكه فصل لهذه الاوقات و الزم السنه المعروفه و الطريق الواضح .

(بحار الانورا ج 83 ص 15)

مراقبت اوقات نمازت باش و آن را در وقت مقرر خود بجا آور ، به خاطر فراغت ، قبل از وقت نماز ، اقدام به اقامه آن نکن . و همچنین به خاطر کاری که داری آن را به تاءخیر نینداز . (برای نمازت اهمیتی خاص قائل شو و هرگز نمازت کنی) ؛ زیرا مردی از رسول خدا صلى الله عليه وآله وسلم از اوقات نماز پرسید؟ حضرت چنین فرمود : جبرئیل نزد من آمد ، هنگام نماز ظهر ، (وقت زوال خورشید) در حالی که آفتاب مقابل حاجب و ابروی راست او بود . سپس جبرئیل برای نماز

عصر آمد ، هنگامی که سایه هر چیزی به قدر و اندازه خود آن چیز شده بود . سپس نماز مغرب را وقتی بجا آورد که خورشید غروب کرده بود . آنگاه نماز عشاء را هنگامی خواند که حمزه مغریبه زایل شد ، سپس نماز صبح را هنگامی بجا آورد که تاریکی آخر شب بود و ستارگان مشبک بودند . (آنگاه امیرالمؤمنین عَلَيْهِ السَّلَامُ اضافه فرمود : ای محمد بن ابی بکر !) نماز را در این اوقات بجای آور و این راه و رسم شناخته شده و روشن را ترک مکن .

توجه به اوقات نماز

قال علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ما من عبد اهتم بمواقيت الصلوه و مواضع الشمس الا ضمنت له الروح عند الموت و انقطاع الهموم و الاحزان و النجاه من النار .

(سفینه البحار ج 2 ص 63) پیغمبر خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمود : هیچ بنده ای نیست که به اوقات نماز و طلوع و غروب آفتاب نظر و اهتمام بورزد جز آنکه من راحتی و آسایش به هنگام مرگ و دور بودن اندوه ها و نجات از آتش جهنم را برای او ضمانت می کنم .

اوقات نمازهای پنجگانه

قال علی عليه السلام:

اما بعد فصلوا بالناس الظهر حتى تفيء الشمس مثل مريض الغنز ، وصلوا بهم العصر و الشمس بيضاء حيه في عضو من النهار حين يسار فيها فرسخان . وصلوا بهم المغرب حين يفطر الصائم و يدفع الحاج الى منى وصلوا بهم العشاء حين يتوارى الشفق الى ثلث الليل وصلوا بهم الغداه و الرجل يعرف وجه صاحبه .

(نهج البلاغه نامه 52)

اما بعد ، پس نماز ظهر را با مردم (به جماعت) هنگامی برپای دارید که آفتاب به طرف مغرب میل کند و سایه آن به اندازه دیوار آغل بزها شود و نماز عصر را هنگامی برپای دارید که آفتاب در پاره ای از روز همچنان روشن است و می توان تا دو فرسخ پیاده راه رفت . نماز مغرب را در موقعی بگزارید که روزه دار افطار می کند و حاجیان از عرفه به منا می آیند .

و نماز عشاء را در وقتی که شفق ناپدید می شود تا یک سوم شب ، برپای دارید . و نماز صبح را موقعی برپای دارید که اگر کسی در آن روشنی کم دیگری را دید او را بشناسد .

رسول خدا ﷺ در وقت نماز

قال علی ؑ :

كان رسول الله ﷺ لا يؤثر الصلوه عشاء و الا غيره وكان اذا دخل وقتها
كانه لا يعرف اهلا و لا حميما .

(سنن نبوی ص 14)

رسول خدا ﷺ هیچ چیزی را - نه شام و نه غیر آن را - بر نماز مقدم نمی
داشت . هرگاه وقت نماز فرا می رسید ، رسول خدا ﷺ دیگر نه خانواده می
شناخت و نه دوست .

شنیدن اذان و شرکت در نماز

قال علی ؑ :

من سمع النداء فلم اداء يجبه من غير عله فلا صلوه له .

(وسایل الشیعه ج 55 ص 375)

هر که بانگ (اذان) را بشنود و بدون علت به آن پاسخ ندهد . پس نمازی
برای او نیست .

اجابت ندای مؤذن

قال علی عليه السلام:

اجابه المؤمن يزيد في الرزق .

(بحار الانوار ج 84 ص 177)

اجابت دعوت اذان گو ، سبب افزایش روزی می شود .

اذان و اقامه و صف فرشتگان

قال علی عليه السلام:

من صلی بآذان و اقامه صلی خلفه صف من الملائکه لایری طرفاه و من
صلی باقامه صلی خلفه ملک .

(ثواب الاعمال ص 58)

هر کسی که نماز خود را با اذان و اقامه بخواند ، صفی از فرشتگان پشت سر او به نماز می ایستند که دو طرف آن صف دیده نمی شود و هر کسی نماز خود را اقامه تنها بخواند ، یک فرشته پشت سر او نماز می گزارد .

فصیح بودن مؤذن

قال علی عليه السلام :

لیوذن لکم اءفصحکم : لیوءمکم اءفقهکم .

(بحار الانوار ج 84 ص 161)

فصیح ترین شما اذان بگوید و فقیه ترین شما امامت کند .

اذان در وقت نماز

قال علی عليه السلام :

و لا یؤذن الصلوه حتی یدخل وقتها .

(بحار الانوار ج 84 ص 160)

هنگامی که وقت نماز داخل شد اذان بگویید .

اذان به سمت قبله

قال علی رضی الله عنه:

يستقبل المؤمنون القبلة في الاذان و الاقامة .

(بحار الانوار ج 84 ص 157)

اذان گو باید هنگام اذان گفتن به سمت قبله باشد .

آفات بی توجهی به اذان

قال علی رضی الله عنه:

من سمع النداء و هو فی المسجد ثم خرج فهم منافق الا رجل یرید الجوع الیه
او یكون علی غیر طهاره فیخرج لیتطهر .

(نهج البلاغه ج 84 ص 161)

کسی که صدای اذان را در مسجد بشنود و بدون خواندن نماز (جماعت) از
مسجد خارج شود ، منافق است ، مگر اینکه قصد برگشت برای نماز خواندن
داشته باشد یا برای گرفتن وضو از مسجد خارج شود .

دعا هنگام اذان

قال علی عليه السلام:

اعتنموا اذعاء اربع : عند قرائه القران و عند الاذان و عند نزول الغيث و عند
التقاء الصفيين الشهاده .

(وسایل الشيعه ج 4 ص 114)

در چهار زمان دعا را غنیمت شمارید : 1- هنگام قرائت قرآن ، 2- هنگام
اذان ، 3- هنگام نزول باران ، 4- هنگام روبرو شدن دو لشکر مؤمنین و کفار
برای جنگ .

پاداش اذان گویان

قال علی عليه السلام:

يحشر المؤمنون يوم القيامة طوال الاعناق .

(بحار الانوار ج 84 ص 149)

اذان گویان ، روز قیامت با سرافرازی و سربلندی محشور می شوند .

مزد مؤ ذن

قال على عليه السلام:

لاباءس اءن يجرى عليه من بيت المال .

(بحار الانوار ج 81 ص 161)

اشكالى ندارد به مؤ ذن از بيت المال مزدى بدهند .

مفهوم قد قامت الصلوه

قال على عليه السلام:

(فى معنى (قد قامت الصلوه فى الاقامه)

اى حان وقت الزياره و المناجاه و قضاء الحوائج و درك المنى و الوصول الى

الله - عزوجل - والى كرامته و غفرانه و عفوه و رضوانه

(بحار الانوار ج 84 ص 132)

(قد قامت الصلوه) بدین معنا است که هنگام دیدار و راز و نیاز و برآورده شدن خواسته ها و دریافتن آرزوها و همچنین زمان رسید به خداوند (عزو جل) و کرامت و آمرزش و بخشش و خشنودیی او فرا رسیده است .

فصل پنجم : حضور قلب

نماز با قلب پاک

قال علی عليه السلام:

یا کمیل! لیس الشان ان تصلی و تصوم و تتصدق . اءلشان ان تكون الصلوه فعلت بقلب نقی و عمل عندالله مرضی خشوع سوی .

(بحار الانوار ج 84 ص 266)

ای کمیل! شائن و مقام تو به خواندن نماز و گرفتن روزه و دادن صدقه نیست . همانا شائن و قدر آدمی آن است که نماز با قلبی پاک انجام پذیرد و مورد قبول خداوند باشد و با خشوع و خاکساری اداء شود .

نماز و داع

قال علی عليه السلام:

إذا قام احد کم الى الصلوه فليصل صلوه مودع .

(غرر الحکم ص 129)

هرگاه یکی از شما به نماز ایستاد باید به گونه ای نماز بخواند که گویی با
نماز وداع می کند .

عارف به حق نماز

قال علی عليه السلام:

من اتى الصلوه عارفا بحقها غفر له .

(بحار الانوار ج 79 ص 207)

هر که نماز بجای آورد در حالیکه حق نماز را بشناسد آمرزیده شده است .

خشوع قلب و جوارح

قال علی عليه السلام:

ليخشع الرجل في صلوته فانه من خشع قلبه لله - عزوجل - خشعت جوار
فلا يعبث بشي في الصلوه .

(بحار الانوار ج 84 ص 239)

مرد باید در نماز خود خاشع باشد ، پس وقتی قلبش برای خدا خاشع شد ،
اعضا و جوارحش نیز خاشع است ، پس چنین شخصی در حال نماز با چیزی
بازی نمی کند .

موانع حضور قلب

قال علی عليه السلام :

لا يقر من احدكم في الصلوه متكاسلا و لانا عسا و لا يفكرن في نفسه فانه بين
يدي ربه . و انما للعبد من صلوته ما اقبل عليه منها بقلبه .

(بحار الانوار ج 84 ص 239)

در حال کسالت و چرت زدن نماز نخوانید و در حال نماز به فکر خودتان
نباشید ؛ زیرا در محضر خدا ایستاده اید . به درستی که آن مقدار از نماز بنده
قبول می شود که قلبا به خدا توجه داشته باشد .

نماز و اخلاص

قال علی عليه السلام :

اليست الصلوه قيامك و قعودك . انما الصلوه اخلاصك و ان ترید بها الله و
حده .

فصل ششم : اعمال و ذکرهای نماز

تفسیر سوره حمد

قال علی عليه السلام :

فاتحه الكتاب اعطاها الله محمدا صلى الله عليه وآله وسلم و امته ، بعداء فيها بالحمد و الثناء عليه ، ثم ثنى بالدعاء الله - عزوجل - و لقد سمعت رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم يقول : قال الله - عزوجل قسمت الحمد بيني و بين عبدى فنصفها لى و نصفها لعبدى ، و لعبدى ما ساءل ، اذا قال العبد : (بسم الله الرحمن الرحيم) قال الله - عزوجل - بداء عبدى باسمى ، حق على ان اتمم له اموره و ابارك له فى احواله . فاذا قال : (الحمد لله رب العالمين) . قال الله - عزوجل - حمدلى عبدى و علم ان النعم التى له من عندى و البلايا التى اندفعت عنه بتطولى . اشهدكم انى اضعف له نعم الدنيا الى نعيم الاخره . و ادفع عنه بلايا الاخره

، كما دفعت عنه بلايا الدنيا ، فاذا قال : (الرحمن الرحيم) قال الله - عزوجل - شهد لى باءنى الرحمن الرحيم . اشهدكم لاوفرن من رحمتى حظه ، و لا جزلن من عطائى نصيبه فاذا قال : (مالك يوم الدين) قال الله - عزوجل - اشهدكم كما اعترف بانى انا المالك اليوم الدين لاسهلن يوم الحساب حسابه ، و لاتقبلن حسناته ، و لا تتجاوزن عين سيئاته . فاذا قال العبد : (ياك نعبد) قال الله - عزوجل - صدق عبدى اياى يعبد لا ثيبنه عن عبادته ثوابا يغبطه كل من خالفه

فی عبادته لی فاذا قال : (وایاک نستعین) . قال الله - عزوجل - بی استعان والی
التجاء . اشهد کم لا عیننه علی امره و لا غیننه فی شد ائده و لا خذن بیده یوم
القیامه عند نوائبه . و اذا قال : (اهدنا الصراط المستقیم) الی اخرها . قال الله -
عزوجل - هذا العبدی و لعبدی ما ساءل . قد استجبت اعبدی و اعطیته ما امل ،
و آمنتہ مما منه و جل . قیل یا امیر المؤمنین عَلَيْهِ السَّلَامُ اخبرنا عن (بسم الله الرحمن
الرحیم) اهی من فاتحه الكتاب ؟ قال : نعم کان رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ یقروها و یعدھا
ایه منها ، و یقول : فاتحه الكتاب هی السبع المثانی فضلت (بسم الله الرحمن
الرحیم) ، و هی الایه السابعه منها .

(بحار الانوار ج 85 ص 59)

سوره فاتحه را خداوند به محمد صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ و امت او داد . و با حمد و سپاس
برخود آن را آغاز کرد . سپس با دعا و ثنا خداوند - عزوجل - ادامه یافت .
من از پیامبر خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ شنیدم که فرمود : (خداوند - عزوجل - می فرماید :
سوره حمد را میان خود و بنده ام تقسیم کرده ام ، پس نیمی از آن من و نیمی از
آن بنده من است . و بنده ام هر چه (در آن) بخواهد به او می دهم .

پس هنگامی که بنده بگوید : **(بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ)** خداوند می فرماید
: بنده ام به نام من شروع کرده ، پس بر من لازم شد که آمرزش را کامل کنم و
احوالش را بر او مبارک گردانم .

و هنگامی که بگوید : (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) خداوند می فرماید : بنده ام مرا ستایش کرد و فهمید که نعمتهایی که دارد از من است و بلاهایی که از او دفع شده با نیروی من است ؛ شما را گواه می گیرم که چند برابر نعمتهای دنیایش در آخرت به او بدهم و بلاهای آخرت را از او برگردانم ، به همان گونه ای که بلاهای دنیا را از او بر می گرداندم

و هنگامی که بگوید : (الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ) خداوند می فرماید : شهادت داد که من بخشنده و مهربانم ، شما را گواه می گیرم که از رحمتم بهره او را فراوان گردانم و از عظیم سهم وی را بسیار دهم .

پس وقتی بگوید : (مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ) خداوند می فرماید : شما را به شهادت می گیرم که همان گونه که اعتراف نمود که من مالک روز رستاخیز هستم ، در روز حساب ، حسابش را بر او آسان گردانم و حسناتش را بپذیرم و از گناهانش در گذرم .

پس وقتی بنده بگوید : (إِيَّاكَ نَعْبُدُ) خداوند می فرماید : بنده ام درست گفت ؛ او مرا عبادت می کند ، من نیز به او پاداشی در قبال عبادتش بدهم که هر کسی در عبادتش برای من با او مخالفت کرده رشک برد .

پس وقتی که بگوید (وَإِيَّاكَ دَسْتَعِينُ) خداوند می فرماید : از من کمک خواست و به من پناه آورد ، شما را گواه می گیرم که او را در کارش یاری کنم

و در گرفتاری اش کمک کنم و در روز رستاخیز در سختی ها دستش را بگیرم .
(تا این فراز حمد ، از آن خداوند)

هنگامی که بنده بگوید : **(اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ)** تا آخر سوره ، خداوند
بزرگ می فرماید : این برای بنده ام ، و هر چه که بخواهد به او می دهم ،
خواسته او را اجابت کردم و هر چه آرزو نمود به او دادم و از هر چه می ترسید
ایمنی اش بخشیدم .

از امیرمؤ منان علی عليه السلام پرسیدند : یا علی ! از **(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)**
بگو . آیا جزئی از فاتحه است ؟ فرمود : آری . رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آن را می
خواند و یک آیه از سوره حمد محسوبش می فرمود . فاتحه کتاب ، سبع
المثانی (دو هفت تایی) است و با **(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)** که آیه هفتم آن
است ، فضیلت یافته است .

قراءة : قرائت نماز

قال على عليه السلام :

إذا صليت . فاسمع نفسك القراءة و التكبير و التسبيح

(بحار الانوار ج 85 ص 76)

ہنگامی کہ نماز می خوانی ، قرائت و تکبیر و تسبیح را چنان بجای آور کہ
خود بشنوی .

ركوع : علت ركوع

قال على عليه السلام :

ثم تاءويل مد عنقك في الركوع تخطر في نفسك ، امننت بك ولو ضربت
عنقي . ثم تاءويل رفع رءسك من الركوع اذا قلت : سمع الله لمن حمدته الذي
اخرجني من العدم الى الوجود .

(میزان الحکمه ج 5 ص 395)

معنایی که از کشیدن گردن در رکوع باید به قلب خطور کند ، این است که در ایمان به خدا استوارم ، اگر چه گردنم زده شود و معنای سر برداشتن از رکوع و گفتن (سمع الله لمن حمده) این است که حمد و ثنایم را می شنود ، آن خدایی که مرا از نیستی و عدم به وجود آورده است .

معنای رکوع

سئل امیرالمؤمنین علیه السلام ما معنی الركوع ؟ فقال :

معناه امنت بک و لو ضربت عنقی . و معنی قوله : سبحان ربی العظیم بحمده ، فسبحانه الله انفه لله - عزوجل - و ربی خالقى ، و العظیم هو العظیم فى نفسه غیر موصوف بالصغر ، و عظیم فى ملکه و سلطانه ، و اعظم من ان یوصف ، تعالی الله .

(بحار الانوار ج 85 ص 116)

از امام علی علیه السلام پرسیدند : معنای رکوع چیست ؟ فرمود : یعنی به تو ایمان آوردم ؛ اگر چه گردنم را بزنی . و معنای (سبحان ربی العظیم و بحمد) این است که خدا منزّه است . بزرگی از آن خداوند است و پروردگارم ، همان خالق من است . فقط او بزرگ است و عظیم یعنی ذاتا بزرگ و اینکه در خود موصوف به کوچکی نیست . و در کشور هستی ، خود پادشاه و فرمانروا است . و بزرگتر است که توصیف شود او که بسی ، والا است .

خشوع در رکوع

قال علی عليه السلام:

فاذا ركعت فقل : اللهم لك ركعت ولك خشعت و لك اسلمت و بك امنت و عليك تولكت و انت ربي خشع لك وجهي و سمعي و بصري و شعري و بشري و لحمي و دمي و مخي و عصبتي و عظامي و ما اقلت الارض مني الله رب العالمين .

(من لا يحضره الفقيه ج 1 ص 311 حديث 927)

هنگام رکوع بگو : بار پروردگارا ! برای تو رکوع می کنم و برای تو است خشوع من و برای تو است اسلام من و به تو ایمان دارم و بر تو توکل می نمایم . و تو پروردگار منی و صورت و گوش و چشم و مو و پوست و گوشت و خون و مغز و اعصاب و استخوانم ، تنها برای تو خاشع است و آنچه در روی زمین از من است ، همه از آن خداوند است که پروردگار عالمیان است .

مراقبت از رکوع

كتب اميرالمؤمنين عليه السلام الى محمد بن ابي بكر :

انظر ركوعك و سجودك . فان النبي ﷺ كان اتم الناس صلوه و احفظهم لها . وكان اذا ركع قال : (سبحان ربي العظيم) ثلاث مرات . و اذا رفع طلبه قال : (سمع الله لمن حمده . اللهم لك الحمد مليء سماواتك و ملي ارضك و ملي ما شئت من شيء .) فاذا سجد قال : (سبحان ربي الاعلى و بحمده) ثلاث مرات .

(بحار الانوار ج 85 ص 104)

امام علي عليه السلام به محمد بن ابوبكر نوشت : به ركوع و سجودت بنگر و مراقب آن باش ، زیرا پیامبر ﷺ بهتر از همه مردم نماز را به اتمام می رساند و آن را حفظ می کرد و وقتی به ركوع می رفت ، سه بار می گفت : (سبحان ربي العظيم و بحمد) وقتی که از ركوع بر می خواست ، می گفت : (سمع الله لمن حمد اللهم الك الحمد ملي سماواتك و ملي ارضك و ملي ما شئت من شيء) (خداوند می شنود از کسی که او را ستایش می کند . خدایا ! به اندازه ظرفیت آسمانها و زمینت ، و به اندازه ظرفیت هر چه می خواهی ، تو را سپاس) و وقتی به سجده می رفت ، سه بار می گفت : (سبحان ربي الاعلى و بحمده)

سجده : سجود و ركوع بهترین عبادات

قال علي عليه السلام :

نعم العباده السجود و الركوع

(نصنيف غرر الحكم ص 175)

سجود و ركوع در پيشگاه الهی ، چه خوب عبادتی است .

ركوع و سجود زياد

قال علي عليه السلام :

لا يقرب من الله سبحانه الا اكثره السجود و الركوع .

(نصنيف غرر الحكم ص 175)

چیزی جز کثرت سجود و ركوع ، شخص را به تقرب خداوند سبحان نرساند .

افزایش سجود و ركوع

قال علي عليه السلام :

من رغب فيما عند الله كثر (اكثر) سجوده و ركوعه .

(تصنيف غرر الحكم ص 175)

هر شخصی که به آنچه نزد خداست علاقمند است ، پس سجود و رکوعش را افزایش دهد .

فلسفه سجده بر خاک

قال علی عليه السلام :

و لمافی ذلک من تعفیر عتاق الوجوه بالتراب تواضعا و التصاق کرائم الجوارح بالارض تصاغرا :

(نهج البلاغه خطبه 234)

هنگامی که انسان نماز می خواند ، ساییدن گونه ها به خاک نشانه تواضع و گذاردن اعضاء شریف بر زمین دلیل کوچک و حقارت است .

سجده مایه تقرب

قال علی عليه السلام :

ءقرب ما يكون العبد من الله اذا سجد .

(بحار الانوار ج 82 ص 233)

نزدیک ترین چیزی که بنده را به خدا نزدیک می کند ، سجده است .

اهمیت سجده

قال علی ؑ:

لو يعلم المصلی ما یغشاه من جلال الله ما سره اءن یرفع رءسه من السجود .

(بحار الانوار ج 82 ص 207)

اگر نمازگزار بداند چه اندازه مشمول جلال الهی است ، هرگز راضی نمی شود که سر از سجده بردارد .

آداب سجده

قال علي عليه السلام:

السجود الجسماني هو وضع عتائق الوجوه علي التراب و استقبال الارض بالراحتين و الكفين و اطراف القدمين مع خشوع القلب و اخلاص النيه .

(غرر الحكم ج 2 ص 165)

سجده بدني ، گذاشتن قسمت نيكوي صورتها برخاك و رو آوردن به زمين با دو كف دست و كناره هاي دوپا ، همراه با خشوع دل و پاك نيست است .

سجده ریا کارانه

قال علي عليه السلام:

ان رسول الله صلى الله عليه وسلم ابصر رجلا دبرت جبهته ، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم : من يغالب الله يغلبه و من يخدع الله يخدعه الله يخدعه ، فهالا تجافيت بجبهتك عن الارض ولم تشوه خلقك ؟ !

(بحار الانوار ج 71 نص 344)

رسول گرامی اسلام ﷺ مردی را دید که پیشانی اش بر اثر سجده ریاکارانه زخمی شده بود ، به او فرمود : هر کس با خدا از در نیرنگ و خدعه در آید ، خداوند نیز به او می فرماید : چرا پیشانی ات را از زمین جدا نمی کند تا این چنین چهره ات را مشوه و زشت نکنی ؟ !

اثر سجده بر پیشانی

قال علی عليه السلام :

انی لا کره للرجل ان تری جبهته جلحاء لیس فیها شیء من اثر السجود .

(بحار الانوار ج 71 ص 345)

من دوست ندارم برای مردی که پیشانی اش صاف باشد و اثری از سجود بر آن دیده نشود .

طولانی کردن سجده

قال علی عليه السلام:

اءطيلوا السجود ، فما من عمل اشد على ابليس من ان يري ابن ادم ساجدا
لانه امر بالسجود فعصى ، و هذا امر بالسجود فاطاع و نجا .

(بحار الانوار ج 85 ص 161)

سجده را طولانی کنید ، که هیچ کاری بر ابليس سنگین تر از این نیست که
فرزند آدم را در حال سجده ببیند ، چون به او دستور سجده داده شد ، ولی
عصیان ورزید ؛ در حالی که فرزند آدم مأمور به سجده شد و اطاعت کرد و
نجات یافت .

روح سجده

قال علی عليه السلام:

و السجود النفساني فراغ القلب من الفانيات و الاقبال بكنه الهمة على الباقيات
و خلع الكبر و الحيمه و قطع العلائق الدانيويه و التعلی بالخلائق النبويه .

(غرر الحکم ج 2 ص 165)

سجده نفسانی (روح سجده) رها بودن دل از امور فناپذیر و روی آوردن با تمام وجود به امور جاودانی و رها کردن کبر و تعصب بیجا و قطع همه علایق دنیوی و آراسته شدن به خلایق نبوی است .

تفسیر سجود

قال علی عليه السلام:

السجده معناه : منها خلقتنی یعنی من التراب . و رفع رءسک من السجود معناه : منها اخر جتنی . و السجده الثانيه : و اليها تعيدنی . و رفع رءسک من السجده الثانيه : و منها تخرجنی تاره اخرى . و معنى قوله (سبحان ربى الاعلى) : (فسبحان) تت انقه لله ربى و خالقى ، و (الاعلى) الى علا و ارتفع فى سماواته حتى صار العباد كلهم دونه و قهر هم بعزته و من عنده التدبير و اليه تعرج المعارج .⁽¹²⁾

(بحار الانوار ج 85 ص 133 و 139)

از اميرالمؤمنين عليه السلام معنى و تفسير سجود را پرسيدند ؛ حضرت فرمود :
معناى سجود اين است كه خدايا مرا از خاك آفريدى . و چون سر از سجده

بررداری بدین معنا است که مرا از آن برانگیختی . و چون مجددا سر به سجده نهی ، یعنی این که دوباره مرا به زمین باز خواهی گرداند . و سر برداشتن از سجده دوم ، یعنی اینکه مرا مجددا از زمین بر می انگیزی . و معنای (سبحان ربی الاعلی) چنین است : (سبحان) یعنی خالق و پروردگار من منزّه است از صفات ناپسند و (اعلی) یعنی : او در ملکوت خود علو و رفعت دارد ، تا جایی که بندگان همگی تحت امر و مقهور عزت اویند . و اوست که تدبیر امور بندگان ، آسمان و زمین می کند . و همه به سوی او عروج و پرواز می کنند .

فلسفه دو سجده

قال علی عليه السلام :

(سئل ما معنی السجده الاولى) تاویلها اللهم انک منها خلقتنا یعنی من الارض . و تاءویل رفع راءسک : و منه اخر جتنا . و لسجده الثانيه : و اليها تعیدنا . و رفع راءسک ، و منها تخرجنا تاره اخرى .

(المحجّه البيضاء ج 1 ص 391)

(از امام علی عليه السلام از فلسفه سجده اول سؤال شد) حضرت فرمود : سجده اول به این معنا است که خدایا اصل ما از خاک است . و معنای سر برداشتن از سجده این است که خدایا ما را از خاک خارج کردی . و معنای سجده دوم ، این است

که خدایا دوباره ما را به خاک برمی گردانی . و سر برداشتن از سجده دوم به معنای این است که خدایا یکبار دیگر در قیامت از خاک بیرونماز خواهی کرد .

قنوت : قنوت و سجده طولانی

قال علی عليه السلام :

طول القنوت و السجود ینجی عذاب النار .

(تصنیف غرر الحکم ص 175)

قنوت و سجده طولانی در نماز ، نمازگزار را از عذاب آتش نجات می دهد .

دعای امیرالمؤمنین عليه السلام در قنوت

و ختار ابن ابی عقیل الدعاء بماروی عن امیرالمؤمنین عليه السلام القنوت)

الهم لیک شخصت الابصار ، و نقلت الاقدام ، و رفعت الایدی ؛ و مدت الاعناق ، و انت دعیت باللسن ، و الیک سرهم و نجواهم فی الاعمال . ربنا افتح بیننا و بین قومنا بالحق و انت دعیت باللسن ، و الیک سرهم و نجواهم فی الاعمال ، ربنا افتح بیننا و بین قومنا بالحق و انت خیر الفاتحین . اللهم انا نسکو الیک غیبه نبینا و قله عددنا ؛ و کثره عدونا ؛ و تظاهر الاعداء علینا ؛ و وقوع

الفتن بنا ، ففرج ذلك اللهم بعدل تظهره ؛ و امام حق تعرفه اله الحق امين رب العالمين .

(بحار الانوار ج 85 ص 207)

(ابن ابی عقیل این دعا را از حضرت علی علیه السلام برای قنوت برگزیده است)
بارخدایا ! چشمها به سوی توست و گامها به سوی تو آمده ؛ و دستها برایت برداشته شده و گردنها کشیده شده و تو با زبانها خوانده می شوی و پنهان و نجوای اعمال بندگان نزد تو شکایت می آوریم از دوری پیامبر خود و کمی تعدادمان و زیادی دشمنان و پیروزی آنها با ما روی آوردن فتنه ها به سوی خود ، پس گشایشی کن با عدلی که ظاهر می سازد و پیشوای حقی که می شناسانی . پس دعایمان را اجابت کن ای خدای جهانیان .

تشهد : ذکر تشهد

قال علی علیه السلام :

إذا قال العبد فی التشهد فی الاخیر تین و هو جالس اشهد ان لا اله الا الله و حده لا شریک له ، و اشهد ان محمدا عبده و رسوله .

(بحار الانوار ج 85 ص 283)

هنگامی که بنده در تشهد آخر نماز است ، در حالی که نشسته است (به توحید خداوند و رسالت پیامبرش چنین شهادت دهد :

اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له و اشهد ان محمدا عبده و رسوله .

معنای تشهد

قال على عليه السلام :

و تاءويل تشهدك : تجديد الايمان و معاودة الاسلام و الاقرار بالبعث بعد الموت و تاءويل قولك : (السلام عليكم و رحمه الله و بركاته) ترحم عن الله سبحانه فمعناها هذه امان لكم من عذاب يوم القيامة .

(ميزان الحكمه ج 5 ص 395)

معنای تشهد : تجديد و تکرار شهادتین است که تجديد ايمان و اسلام است و اعتراف به مبعوث شدن بعد از مرگ . و معنای (السلام عليكم و رحمه الله و بركات) : از خداوند ترحم خواستن برای خود و همه بندگان است ، که این خود سبب ایمن شدن از عذاب قیامت خواهد شد .

فصل هفتم : تعقیبات نماز

آیه الکرسی در تعقیب نماز

قال علی ع:

قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم يا علي اقرا في دبر كل صلوه ايه الكرسي فانه لا يحافظ عليها الا نبي او صديق او شهيد .

(دعائم الاسلام ج 1 ص 168)

رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم به من فرمود :

يا علي ! در تعقیب هر نمازی آیه الکرسی را بخوان ؛ زیرا کسی آن را پاس نمی دارد مگر پیامبر باشد یا به مقام صدیق و شهید رسیده باشد .

دعا بعد از نماز

قال علی عليه السلام:

من جلس فی مصلاه ثانيا رجلیه یذکر الله - تبارک و تعالی - وکل الله عزوجل - به ملکا یقول: از نهج البلاغه شرفا تکتب لک الحسنات و تمحی عنک السيئات و تبنی لک الدرجات حتی ینصرف .

(دعائم الاسلام ج 1 ص 165)

کسی که در جایگاه نمازش بنشیند و به ذکر خدای تعالی و به تعقیبات بپردازد ، خداوند فرشته ای را بر او مامور گرداند که به وی می گوید : ای نمازگزاری که مشغول به دعا هستی ، به شرف و کرامت و فضیلت خود بیفز (یعنی بیشتر و زیادتر دعاکن) که از برای تو حسنات ثبت می گردد و سیئات محو و نابود می شود و درجات برای تو افزون می گردد و این عنایت ادامه دارد تا وقتی که او از دعا و تعقیباتش فارغ شود .

فصل هشتم : سهل انگاری در نماز

دزدترین مردم

قال علی عليه السلام :

ان اسرق الناس من سرق من صلوته .

(بحار الانوار ج 82 ص 222)

دزدترین مردم کسی است که از نمازش بدزدد (کم بگذارد .)

نماز در حال کسالت

قال علی عليه السلام :

لا يقومن احدكم في الصلوه متكاسلا و لا ناعسا و لا يفكرن في نفسه فانه بين

يدي ربه و عزوجل .

(بحار الانوار ج 84 ص 239)

هیچ کدام از شما (نمازگزاران) نباید به هنگام نماز با حالت کسالت و خستگی به نماز ایستد و نمازگزار نباید در حال نماز به خود فکر کند؛ زیرا او در برابر پروردگار بزرگ خود ایستاده است.

نماز در حالت خواب

قال علی علیه السلام:

إذا غلبک عینک و انت فی الصلوه فاتطع الصلوه و نم فانک لاتدری تدعولک
اوعلی نفسک لعلک ان تدعو علی نفسک .

(خصال ج 2 ص 256)

اگر چشمت در حال نماز سنگین و در خواب شد، نماز را قطع کن و بخواب، زیرا نمی دانی که به سود خود دعا می کنی یا به زیانت. شاید در آن هنگام به زیان خود دعا کنی.

بازی نکردن در نماز

قال علی علیه السلام:

لا یعبث الرجل فی صلاته بلحیته و لا بما یشغله عن صلاته .

(خصال ج 2 ص 247)

مرد نباید در نماز با ریش خود بازی کند و همچنین نباید سرگرم کاری شود
که او را از نماز غافل نماید .

اقامه نماز با توجه

قال علی ع:

قال رسول الله صلى الله عليه وآله: لا يصلى احدكم و به احد العصرين يعنى البول و الغائط

(محاسن برقى ص 82)

نبى اکرم صلى الله عليه وآله فرمود: هر یک از شما در حالیکه بول و غائط به وی فشار
می آورد، نباید نماز بخواند .

فصل نهم : آثار ترک نماز

گرفتار شدن در دوزخ

قال علی عليه السلام :

اءلا تسمعون الی جواب اهل النار حین سئلوا : ما سلککم فی سقر؟ قالوا : لم نک من الملین .

(نهج البلاغه خطبه 190)

آیا به پاسخ اهل دوزخ گوش فرا نمی دهید که وقتی از آنها سؤال می شود :
(چه چیز شما را گرفتار دوزخ ساخت ؟ گویند : ما از نمازگزاران نبودیم .)

لعنت خدا

قال علی عليه السلام :

الهم العن من ترک الصلوه متعمدا
(جامع احادیث لشیعه ج 4 ص 76)

خدایا لعنت کن کسی را که عمدا نماز را ترک کند .

فصل دهم : قبولی نماز

شرط قبولی نماز

قال علی علیه السلام :

یا کمیل ! انظر فیما تصلی و علی ما تصلی و ان لم تکن من وجهه و حله فلا
قبول .

(تحف العقول ص 187)

علی علیه السلام خطاب به کمیل فرمود : ای کمیل ! نگاه کن ببین که در کجا نماز
می گزاری و بر روی چه چیز به نماز ایستاده ای . اگر آن چیزی را که برای
نماز استفاده می کنی حلال و مباح نباشد ، نمازت قبول نیست .

قبولی نماز ، عید است

قال علی علیه السلام :

انما هو عید لمن قبل الله صیامه و شکر قیامه و کل یوم لا یعصى الله فیه فهو
یوم عید .

(نهج البلاغه حکمت 428)

امروز عید کسی است که خداوند روزه اش را قبول کرده و نمازش را پاس داشته است و هر روز که در آن نافرمانی خدا نشود ، عید واقعی آن روز است .

اصلاح بین مردم

قال علی ع:

فانی سمعت جدکما صلى الله عليه وآله وسلم يقول : صلاح ذات لبين افضل من عامه الصلود و الصيام .

(نهج البلاغه وصیت 47)

(ای حسن و حسین) همانا من از جدتان رسول خدا صلى الله عليه وآله وسلم شنیدم که می فرمود : سازش را بین مردم برقرار کردن (پراکندگیها را پیوند دادن) از هر نماز و روزه ای برتر است .

فصل یازدهم : موانع قبولی نماز

گناه ، مانع نماز شب

جاء رجل الى اميرالمؤمنين عليه السلام فقال : يا اميرالمؤمنين اني قد حرمت الصلوه بالليل . فقال اميرالمؤمنين عليه السلام : انت رجل قد قيدتك ذنوبك .

(ميزان الحکمه ج 5 ص 422)

مردی نزد امیرالمؤمنین عليه السلام آمد و گفت : ای امیرالمؤمنان ! من از نماز شب محروم شدم . علی عليه السلام فرمود : تو مردی هستی که گناهانت تو را گرفتار (اسیر) کرده است .

پرخوری و نماز

قال علی عليه السلام :

و اياکم و البطنه . فانها مقساه للقلب و مکسله عن الصلوه و مفسده للجسد .

(غرر الحکم ص 80)

از پرخوری دوری کنید که موجب قساوت قلب و باعث کسالت از اقامه نماز و سبب تباهی بدن است .

منع از زکات

قال علی عليه السلام:

لا يقبل الله الصلوه ممن منع الزكاه

(بحار الانوار ج 96 ص 29)

هر کس مانع دادن زکات شود ، نمازش قبول نمی شود .

فصل دوازدهم : نمازهای مستحبی

تقدم نماز واجب

قال علی عليه السلام :

لا تقض نافله في وقت فريضة . ابدأ بالفريضة ثم صل ما بدالك .

(تصنيف غرر الحم ص 175)

نماز مستحبی را در وقت واجب به جا نیاور . اول نماز واجب را شروع کن
سپس نماز مستحبی را انجام بده .

نماز واجب و مستحب پنجاه و یک رکعت

قال علی عليه السلام :

قال الله تعالى لنبیہ صلى الله عليه وسلم و كانت الامم السابقة قد فرضت عليهم خمسين
صلوة في خمسين وقتا ، و هي من الاصر التي كانت عليهم . فرفعتها عن امتك
و جعلتها خمسا في خمسة اوقات و هي احد و خمسون ركعة و جعلت لهم اجر
خمسين صلوة .

(جامع احادیث الشیعه ، ج 4 ص 40)

از امیرالمؤمنین علیه السلام روایت شده که خداوند به رسولش صلی الله علیه و آله و سلم فرمود : من برای پیشینیان پنجاه نماز در پنجاه وقت واجب کرده بودم و این یکی از مشکلاتی بود که امتهای گذشته داشتند ، ولی این بار را از دوش امت تو برداشتم و به جای آن ، پنج نماز در پنج وقت برای شما قرار دادم . که این پنج نماز در پنج نوبت (به همراه نوافل آن) پنجاه و یک رکعت است و ثواب پنجاه نماز را دارد .

انجام نافله با اقبال قلب

قال علی علیه السلام :

ان القلوب اقبالا و ادبارا . فاذا اقبلت فاحملوها علی التوافل . و اذا أدبرت فاقترضوا بها علی الفرائض .

(نهج البلاغه حکمت 312)

همانا برای دلها روی کردن و پشت کردنی است . پس هرگاه روی کرد (علاقه نشان داد) به انجام نمازهای نافله وادارش کنید و هرگاه پشت کرد (بی علاقه گری کرد) به انجام واجبات بسنده کنید .

اعتدال در نمازهای مستحبی

قال علی عليه السلام:

لاقربه بالنوافل اذا اضرت بالفرائض .

(نهج البلاغه حکمت 39)

اگر نمازهای مستحبی به نمازهای واجب ضرر برساند ، موجب قرب به خداوند نخواهد شد .

اولویت نماز واجب

قال علی عليه السلام:

اذا اضرت النوافل فافل ائض فارفضوها .

(نهج البلاغه حکمت 279)

هرگاه مستحبات به واجبات زیان رساند . آن مستحبات را ترک کنید .

نماز بعد از سفر

قال علی عليه السلام:

كان النبي صلى الله عليه وآله وسلم اذا قدم من سفر يصلي ركعتين .

(میزان الحکمه ج 9 ص 474)

پیامبر اسلام صلى الله عليه وآله وسلم هنگام بازگشت از سفر دو رکعت نماز می خواند .

فصل سیزدهم : نماز جماعت

صف اول نماز جماعت

قال علی عليه السلام :

افضل الصفوف اولها و هو صف الملائكه و افضل المقدم ميامن الامام .

(بحار الانوار ج 88 ص 18)

بهترین صفهای نماز جماعت ، صف اول است که صف ملائکه است و بهترین جای صف اول ، سمت راست امام است .

تنظیم صفهای نماز جماعت

قال علی عليه السلام :

سدوا فرج الصفوف . و من استطاع ان يتم الصف الاول او الذي يليه فليفعل ذلك احب الى نبيكم . و تموا لصفوف ، فان الله و ملائكته يصلون على الذين يتمون الصفوف .

(جامع احاديث الشيعة ج 6 ص 474)

صفوف خالی نماز جماعت را پر کنید . و هر کسی که قدرت دارد صف اول را کامل کند یا پهلوی صف اول را پر کند ، این کار را انجام دهد به درستی که این کار نزد پیامبر اسلام ﷺ پسندیده است . و صفهای نماز جماعت را کامل کنید ، به درستی که خدا و ملائکه درود می فرستند بر آنان که صفوف را تکمیل کنند .

خواندن نماز صبح به جماعت

قال علی ؑ :

من صلی الفجر فی جماعه رفعت صلوته فی الصلوه الابرار وکتب یومئذ فی وفد المتقین .

(دعائم الاسلام ج 1 ص 153)

کسی که نماز صبح را به جماعت بخواند ، نمازش در میان نیکان بالا برده می شود و آن روز (نام او) در جرگه پارسایان نوشته شود .

مقدار نماز جماعت

قال علی عليه السلام:

و اذا قمت في صلواتك للناس ، فلا تكومنفرا و لا مضيعا . فان في الناس من
به العله و له الحاجه .

(نهج البلاغه نامه 52)

و هنگامی که به نماز جماعت برای مردم می ایستی ، باید نمازت نه نفرت
آور و نه تضييع کننده باشد . (نه آنقدر آن را طول بده که موجب تنفر مومنین
شود و نه آنقدر سریع که نماز را ضایع کنی) چرا که در بین مردمی که با تو به
نماز ایستاده اند ، هم بیمار وجود دارد و هم افراد حاجتمند هست .

رعایت حال نمازگزاران در نماز جماعت

قال علی عليه السلام:

وقد ساءلت رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم حين وجهني الى اليمن كيف اصلي بهم ؟ فقال
صل بهم كصلوه اضعفهم و كن بالموءمنين رحيا

(نهج البلاغه نامه 52)

هنگامی که رسول خدا ﷺ مرا به سوی یمن می فرستاد ، از ایشان پرسیدم : چگونه با آنان نماز بخوانم ؟ آن حضرت فرمود : نمازی بخوان همچون نمازی که ناتوان ترین آنها می خواند و نسبت به مؤمنان رحیم و مهربان باش .

رعایت حال نمازگزاران

قال علی عليه السلام :

آخر ما فارقت عليه حبيب قلبي اءن قال : يا علي ! اذا صليت فصل صلوه اءضعف من خلفك و لا تتخذن مؤذنا ياءخد علي اءذانه اءجرا .

(محبه البيضاء ج 2 ص 12)

آخرین لحظه ای که از محبوب دلم حضرت رسول خدا ﷺ جدا شدم ، به من فرمود : یا علی ! چون با مردم نمازخواندی ، نماز ناتوان ترین کسی را که پشت سرت قرار گرفته بجای آور . و مؤذنی را که برای اذان گفتن مزد دریافت کند به کار اذان مگمار .

رعایت حال ناتوانان در نماز جماعت

قال علی عليه السلام :

وصلوا بهم صلوه اضعفهم و لا تكونوا فتانين .

(نهج البلاغه نامه 52)

و با مردم همانند ناتوان ترین آنان نماز بگزارید (با طول دادن آن موجبات زحمت آنان را فراهم نیاورید) و سبب فتنه و فساد نباشد من

مواظبت بر نماز جماعت

قال علی عليه السلام:

مروه الحضر قراءه القرآن و مجالسه العلما و النظر فی الفقه و المحافظه علی الصلوه فی الجماعات .

(بحار الانوار ج 88 ص 10)

جوانمردی در هنگام حضور در وطن شامل تلاوت قرآن و هم نشینی با علماء و نگریستن در احکام دین و مواظبت بر نماز خواندن در جماعتها است .

امام جماعت برترین افراد

قال علی عليه السلام:

ان رسول الله ﷺ قال : امام القوم وافدهم الى الله . فقد موافى صلواتكم
افضلکم .

(دعائم الاسلام ج 1 ص 151)

رسول اکرم ﷺ فرمود : پیشوای هر قوم کسی است که جلو دار ایشان در
حرکت به سوی خدا باشد . پس در نماز خود برترین تان را مقدم بدارید .

شرایط امام جماعت

قال علی عليه السلام :

لا تقدموا سفهائكم في صلواتكم و لا على جنائزكم . فانهم و فدکم الى ربکم .

(دعائم الاسلام ج 1 ص 151)

سفيهان و بی خردان را در نماز جماعت و نماز اموات خود امام قرار ندهید ؛
زیرا آنها نخستین کسانی هستند که به پروردگارتان وارد می شوند .

شرایط امام جماعت و مؤذن

قال علی عليه السلام:

قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم: يؤمكم اءقرئكم . و يؤذن لكم خياركم (وفى حديث اءفصحكم) .

رسول خدا صلى الله عليه وآله وسلم فرمود: (لازم است) آنکه قرائتش نیکوتر است امام جماعت شما باشد و خوبان شما مؤذن شما گردند . (و در حدیثی آمده است که فصیح ترین شما اذان بگوید .)

محرومیت از امور اجتماعی

بلغه ان قوما لا يحضرون الصلوه فى المسجد . فخطب فقال : ان قوما لا يحضرون الصلوه معنا فى مساجدنا ، فلا يواكلونا و لا يشاربونا و لا يشاورونا و لا يناكحوا و لا ياءخذوا من فيئنا شيئا ، او يحضروا معنا صلوتنا جماعه .

(بحار الانوار ج 88 ص 14)

به امیرالمؤمنین علی عليه السلام خبر رسید که گروهی برای نماز در مسجد حاضر نمی شوند . حضرت خطبه ای خواند و در آن خطبه چنین فرمود: به درستی که گروهی برای نماز در مساجد ما حاضر نمی شوند . پس با ما هم ، نه غذا

بخورند ، نه آب بیاشامند و نه مشورت کنند و نه از ما (زن) بگیرند و از غنائم
ما چیزی اخذ نکنند ، تا این که در نماز جماعت با ما حاضر شوند . 0

فصل چهاردهم : نماز شب

آثار نماز شب

قال علی عليه السلام :

قيام الليل مصحه للبدن و مرضاه للرب - عزوجل - و تعرض الرحمه و
تمسك باخلاق النيين

(بحار الانوار ج 84)

برخواستن برای نماز شب ، موجب تندرستی و خشنودی پروردگار (عزوجل
) و استحقاق رحمت و تمسک به اخلاق پیامبر است .

ترک نکردن نماز شب

قال علی عليه السلام :

ما ترکت صلوه الليل منذ سمعت قول النبی صلى الله عليه وآله : صلوه الليل نور فقال ابن
الكواء : و لا ليله الهرير؟ قال ليله الهرير .

(بحار الانوار ج 41 ص 71)

از زمانی که گفتار رسول خدا ﷺ را شنیدم که فرمود: نماز شب نور است ، نماز شب را ترک نکردم . ابن کواء عرض کرد: حتی در ایله الهیر (13) هم آن را ترک نکردید؟ فرمودند: حتی در ایله الهیر هم آن را ترک نکردم .

سفارش به نماز شب

قال علی عليه السلام:

ءوصیکم بقیام اللیل . ءوصیکم بقیام الیل .

(دعائم الاسلام ج 2 ص 251)

شما را سفارش می کنم به شب زنده داری ، شما را وصیت می کنم به شب زنده داری .

نماز شب در شب عملیات

قال علی عليه السلام:

الا انکم ملاقوا العدو غدا - ان شاء الله - فاءطیلوا اللیله القیام و اکثروا تلاوه القرآن و استلوا الله الصبر و النصر .

(بحار الانوار ج 100 ص 35)

در جنگ صفین به همراه خود فرمود : شما فردا با دشمن نبرد خواهید کرد ؛
لذا امشب را بیشتر در نماز باشید (نماز شب بخوانید) و فراوان قرآن بخوانید و
از خداوند صبر و نصرت بخواهید .

نماز شب یاران محمد ﷺ قال علی علیه السلام :

لقد رايت اصحاب محمد ﷺ فما اري احدا يشبههم منكم . لقد كانوا
يصبحون شعثا غربا و قد باتوا سجدا و قياما يراوحون بين جباههم و خذوهم و
يقفون على مثل الجمر من ذكر معادهم كان بين اعينهم ركب المعزى من طول
سجودهم اذا ذكر الله هملت اعينهم حتى تبل جيوبهم و مادوا كما يميد الشجر يوم
الريح العاصف ، خوفا نت من العقاب و رجاء للثواب .

(نهج البلاغه خطبه 97)

من ، اصحاب محمد ﷺ را دیده ام و کسی از شما را شبیه به آنان نمی بینم
اصحاب محمد ﷺ شب را در حال سجده و قیام بودند و با چهره ژولیده و
غبار آلوده شب را به صبح می رساندند و پیشانی ها و صورت های خویش را
به طور متناوب بر زمین می نهادند . آن رشد یافتگان با یادآوری بازگشت
خویش ، چنان می شدند که گویی برگدازه آتش ایستاده اند .

از طول سجود ، میان چشمانشان مانند زانوی بز برآمده بود . چشمانشان چنان گریان بود که گریبان شان را خیس می کرد ، و به جهت ترس از کیفر و امید پاداش ، مانند درختی در تند باد می لرزیدند .

نماز شب شعار پرهیزکاران

قال علی عليه السلام :

سهر الليل شعار المتقين و شيمه المشتاقين .

(غررالحکم ص 192)

شب زنده داری ، شعار پرهیزکاران و روش مشتاقان است .

تاء ثیر شب زنده داری

قال علی عليه السلام :

فاتقوا الله عباد الله تقيه ذی لب ، شغل التفکر قلبه ، انصب الخوف بدنه و اسهر التهجد غرار نومه ، و اظماء الرجاء هواجر یومه ، و ظلف الزهد شهواته ، و او جف الذکر بلسانه ، و قدم الخوف لامانه .

(نهج البلاغه خطبه 82)

ای بندگان خدا! از خدا بترسید ، همانند ترسیدن خردمند که اندیشه (قیامت) او را به خود مشغول کرده ، و ترس از خدا جسمش را رنجور ساخته ، و شب زنده داری ، (برای عبادت) خواب اندک او را گرفته ، و امید به حق ، او را در نیم روز نگاه داشته بی توجهی به دنیا خواهش های نفس را از او دور کرده است . او پیوسته ذکر خدا بر زبانش جاری است و ترس (از خدا) را برای امنیت (روز رستاخیز بر همه چیز) مقدم داشته است .

آداب نماز شب و شب زنده داران

قال علی عليه السلام :

اما الليل فصافون اقدامهم ، تالین لاجزاء القران یرتلونها ترتیلا یحزنون به انفسهم و یستثیرون به دواء دائهم . فاذا مروا بایه فیها تشویق رکنوالیها طمعا و تطلعت نفوسهم الیهم شوقا و ظنوا آنها نصب اعینهم . و اذا مروا بایه فیها تخویف ، اصغوا الیها مسامع قلوبهم و اظنوا انهم زفیر جهنم و شهیقها فی اصول اذانهم ، فهم حانون علی اوساطهم

، مفترشون اجباهم و اکفهم و رکبهم و اطراف اقدامهم یطلبون الی الله فی فکاک رقابهم . و اما النهار فحلما علماء علماء ابرار اتقیا .

(نهج البلاغه خطبه 193)

(پرهیز کاران) به هنگام شب به پا می خیزند و آیات قرآن را با دقت و تامل می خوانند و با خواندن و اندیشیدن در آن ، خود را محزون می سازند و می کوشند که با آن ، درد خود را درمان کنند .

هر گاه به آیه ای برسند که شوق انگیز و امید آفرین باشد ، به آن طمع ورزنده و مشتاقانه به آن نگرند . گویی پاداشی که آن آیه بازگو می کند در برابر دیدگان آنهاست . و چون به آیه ای برسند که در آن ترس و بیم است ، گوش دل خویش را می گشایند که گویی فریاد و فغان در کنار گوش آنهاست . قامت خود را در مقابل حق خم می کنند و پیشانی و کف دستان و زانوان سرانگشتان را بر زمین می نهند و از خداوند بزرگ آزادی خویش را (از آتش دوزخ درخواست می کنند و به هنگام روز ، شکبیا و دانا و نیکوکار و پرهیز کار می باشند .

شب زنده داری

قال علی عليه السلام:

نعم عون العباده السهر .

(منتخب الغرر ص 49)

شب زنده داری برای عبادت ، کمک خوبی است .

شب زنده داری ؛ بهار اولیاء

قال علی عليه السلام :

سهر الیل فی طاعه الله ، ربیع الاولیاء و روضه السعداء

(غرر الحکم ص 192)

شب در طاعت و عبادت خدا بیدار ماندن ، بهار اولیاء و بوستان نیک بختان
است .

توجه مؤ من به نماز شب

قال علی عليه السلام :

ان الله - جل جلاله - اذا رآی قریه اسرفوا فی المعاصی و فیها ثلاثه نفر من
المؤمنین ناداهم - جل جلاله و تقدست اسماءه - یا اهل معصیتی ! لولما فیکم
من المؤمنین ، المتحابین بجلالی ، اءلعامرین بصلوتهم تارضی و مساجدی
المستغفرین بالاسحار خوفا منی لانزلت بکم عذابی ثم ابالی

(بحار الانوار ج 87 ص 140)

چون خداوند - جل جلاله - دید که مردمی در گناهان زیاده روی کردند و
در میان آنها ، سه نفر از مؤ منین هستند ، خداوند - عزوجل - ندا می کند : ای

گناه کاران! اگر در میان شما نبودند کسانی که برای من با هم دوستی می کنند و با نماز خواندنشان ، زمین من و مسجدهای مرا آباد می کنند و شب ها در موقع سحر از خوف من ، آمرزش می خواهند ، عذابم را بر شما نازل می کردم و هیچ درنگی نمی کردم .

تقوا و نماز شب

قال علی عليه السلام:

عباد الله ان تقوى الله حمت اءوليا الله محارمه و الزمت قلوبهم مخافته حتى اسهت لياليهم .

(نهج البلاغه خطبه 113)

ای بندگان خدا ، پرهیزکاری ، دوستان خدا را از انجام کارهای حرام باز می دارد و ترس از خدا آن چنان در دل آنان جای می گیرد که شب ها را (برای نماز) بیدار می مانند .

نماز شب بی روح

قال علی عليه السلام:

و کم من قائم لیس له من قیامه الا السهر و العناء حبذا نوم الا کیاس .

(نهج البلاغه حکمت 137)

چه بسا شب زنده دارانی که ایستادن و نماز گزاردنشان جز بیداری و رنج
حاصلی ندارد ؛ چه نیکو است خواب زیرکان .

فصل پانزدهم : نماز جمعه

وجوب نماز جمعه

قال علي عليه السلام:

العشيره اذا كان عليهم امير يقيم الحدود عليهم فقد وجب عليهم الجمعة و التشریق .

(مستدرک الوسائل ج 6 ص 13)

هر گاه طایفه ای امیری داشته باشند که حدود (الهی) را برایشان اجرا نماید ، اقامه نماز جمعه رفتن به منی در ایام تشریق بر آنان واجب است .

آداب ورود به نماز جمعه

قال علي عليه السلام:

لا باس بان يتخطى الرجل يوم الجمعة الى مجلسه حيث كان . فاذا خرج الامام ، فلا يتخطان احد رقاب الناس و ليجلس حيث يتيسر الا من جلس على الابواب و منع الناس ان يمضوا الى السعه فلا حرمه ان يتخطاه .

(وسائل الشيعه ج 5 ص 94)

مانعی ندارد که نمازگزار روز جمعه به سمت جای خود در نماز گام بردارد؛ ولی وقتی امام برای ایراد خطبه آماده شد. کسی نباید بر سر و گردن مردم راه برود. (بلکه باید هر کجا که ممکن بود بنشیند) مگر بر کسی که در کنار درهای ورودی نشسته باشد و وجود او در آنجا مانع ورود دیگران به قسمتهای خالی باشد که در این صورت اگر لگد مال شود حرمتی ندارد.

قراءة سورة جمعه و منافقین در نماز جمعه

قال علی عليه السلام:

تقراء صلوة الجمعة في الاولى الحمد و الجمعة و في الثانية الحمد و المنافقين .

(بحار الانوار ج 5 ص 19)

در نماز جمعه در رکعت اول حمد و سوره جمعه، و در رکعت دوم سوره حمد و منافقین را بخوانید.

سکوت در نماز جمعه

قال علی عليه السلام:

لا كلام و الامام يخطب و لا التفات الا كما يحل في الصلوه . و انما جعلت
الجمعه ركعتين من اءجل الخطبتين .

(جامع احاديث الشيعة ج 6 ص 95)

در حالیکه امام خطبه می خواند ، نباید سخن گفت و نباید به غیر امام التفات
و توجه نمود . مگر همان مقداری که در نماز تجویز شده است . و نماز جمعه
به خاطر دو خطبه ، دو رکعت مقرر گردیده است .

گوش دادن به خطبه های نماز جمعه

قال علی عليه السلام:

يستقبل الناس الامام (عند الخطبه) بوجوههم و يصغون اليه .

(مستدرک الوسایل ج 6 ص 102)

مردم به هنگام خطبه روبروی امام می نشینند و به خطبه او گوش فرا می دهند .

کفایت نماز جمعه

قال علی عليه السلام :

إذا شهدت المراءه و العبد الجمعة اجزاءت عنهما من صلوه الظهر .

(مستدرک الوسائل ج 6 ص 26)

چون زن و غلام در نماز جمعه حاضر شدند . (نماز جمعه) به جای نماز ظهر آنها محسوب خواهد شد .

اثر مخالفت با نماز جمعه

قال علی عليه السلام :

ثلاثه ان كنتم خالفتم فيهن ائمتكم هلكتم : جمعتم و جهاد عدوكم و مناسككم .

(مستدرک الوسائل ج 6 ص 7)

اگر در سه چیز با رهبران و پیشوایان خود مخالف ورزید ، هلاک خواهید شد : نماز جمعه ، جهاد با دشمن و مناسک حج .

مرگ در راه نماز جمعه

قال علی عليه السلام :

ضمنت لسته علی الله الجنة . . . منهم رجل خرج الى الجمعة فمات فله الجنة .

(وسایل الشیعه ج 5 ص 11)

برای شش نفر ضمانت می کنم که خداوند بهشت را به آنها عطا کند از آنها مردی است که در راه نماز جمعه بمیرد ؛ پس جایگاهش بهشت است .

ترس از عدم حضور در نماز جمعه

نهی علی عليه السلام ان یشرب الدواء یوم الخمیس مخافه ان یضعف من الجمعة .

(بحار الانوار ج 89 ص 197)

علی عليه السلام از خوردن دارو در روز پنجشنبه نهی فرمود تا مبادا (به دلیل سستی) از حضور در نماز جمعه ناتوان شود .

ترک نماز جمعه بدون عذر

قال علی عليه السلام:

من ترک الجمعة ثلاثا متتابعه لغير عله كتب منافقا .

(مستدرک الوسائل ج 8 ص 407)

هر کس سه نوبت پیاپی نماز جمعه را بدون عذر ترک نماید ، در زمره منافقان است .

افراد معاف از نماز جمعه

قال علی عليه السلام:

اءلجمعه واجبه على كل مؤ من الا الصبی و المراه و العبد و المريض .

(مستدرک الوسائل ج 6 ص 10) نماز جمعه بر هر فرد مؤ من واجب است

مگر بر کودک ، زن ، غلام و مریض .

مسافرت فقط با عذر شرعی

قال علی ؑ:

لا تسافر فی یوم جمعه حتی تشهد الصواه ، الا فاصلا فی سبیل الله او فی امر
تعذربه .

(نهج البلاغه نامه 69)

پیش از حضور در نماز جمعه مسافرت نکن ، مگر اینکه کار واجبی (مانند
جهاد) در راه خدا انجام دهی ، یابه سراغ کاری بروی که شرعا معذور باشی .

فصل شانزدهم : مسجد

حریم مسجد

قال علی رضی الله عنه:

حریم المسجد اربعون ذراعا و الجوار اربعون دارا من اربعه جوانبها .

(بحار الانوار ج 84 ص 3)

حریم مسجد ، چهل ذرع است و چهل خانه از چهار طرف ، همسایه مسجد است .

احترام به مسجد

قال علی رضی الله عنه:

من و قر مسجد القی الله یوم یلقاه ضاحکا مستبشرا و اعطاه کتابه بيمينه

(بحار الانوار ج 84 ص 16)

کسی که حرمت مسجد را نگه دارد ، روز قیامت خداوند را با چهره ای خندان و شادمان ملاقات می کند و خداوند نامه اش (نامه اعمالش) را به دست راستش می دهد .

همسایه مسجد

قال علی عليه السلام :

لا صلوه لجار المسجد الا في المسجد الا ان يكون به عذرا او به عله . فقیل :
و من جار المسجد يا امير المؤمنین ؟ قال : من سمع النداء

(بحار الانوار ج 83 ص 380)

نماز همسایه مسجد چنانچه عذر یا بیماری نداشته باشد جز در مسجد مقبول در گاه الهی نخواهد بود . از آن حضرت سؤال شد : همسایه مسجد چه کسی است ؟ فرمود : کسی که صدای اذان را بشنود .

نماز همسایه مسجد

قال علی عليه السلام :

لیس لجار المسجد صلوه اذا لم یشهد المكتوبه فی المسجد اذا كان فارغا
صحیحا

(بحار الانوار ج 80 ص 354)

برای همسایه مسجد (در صورتی که فارغ و تندرست باشد) نمازی نیست
مگر در مسجد .

آبادی مسجد

قال علی عليه السلام :

ان الله - عزوجل - اذا اراد ان يصيب اهل الارض بعذاب قال : لولا الذين
يتحابون بجلالی و يعمرون مساجدی و يستغفرون بالاسحار لانزلت بهم عذابی .

(بحار الانوار ج 87 ص 150)

خداوند سبحان وقتی اراده می کند مردم روی زمین را گرفتار عذاب (دنیوی
) کند گوید : اگر نبودند افرادی که مرا به خاطر جلال و جبروتم دوست می
دارند . و مساجد مرا آباد می کنند . و سحرگاهان استغفار می کنند .

آداب ورود به مسجد

قال علی عليه السلام:

من اراد دخول المسجد فليدخل على سكون و وقار . فان المساجد بيوت الله
واحب البقاع اليه

(من لا يحضره الفقيه ج 1 ص 170)

هر کسی می خواهد داخل مسجد گردد با آرامش و با طمأنینه وارد شود ؛
چون مساجد خانه های خدا و محبوب ترین محلها در نظر اوست .

نرفتن به مسجد با دهان بدبو

قال علی عليه السلام:

من اكل شيئاً من الموزيات ريحها ، فلا يقربن المسجد .

(وسایل الشیعه ج 3 ص 502)

کسی که چیز بدبویی بخورد (مثل سیر) (در صورتی که موجب آزار مردم می
شود ،) نباید به مسجد برود .

فضیلت نماز در مکانهای مقدس

قال علی رضی الله عنه:

صلوه فی بیت المقدس الف صلوه . و صلوه فی المسجد الاعظم مائه صلوه و
صلوه فی مسجد القبیه خمس و عشرون صلوه و صلوه فی مسجد السوق اثنتا
عشره صلوه .

(بحار الانوار ج 102 ص 270)

یک نماز در بیت المقدس برابر با هزار نماز ، و در مسجد بزرگ شهر (مسجد
جامع) شهر برابر با صد نماز ، و در مسجد قبیله (محلّه) برابر بیست و پنج نماز
، و در مسجد بازار برابر دوازده نماز فضیلت دارد .

فضیلت مساجد خاص

قال علی رضی الله عنه:

اربعه من قصور الجنه فی الدنيا : المسجد الحرام و مسجد الرسول
صلی الله علیه و آله و سلم و مسجد بیت المقدس ، و مسجد الکوفه .

در دنیا چهار عمارت از کاخهای بهشت می باشند : مسجد الحرام مسجد
النبي ﷺ، مسجد بیت المقدس و مسجد کوفه .

نماز در مسجد الحرام

قال علي عليه السلام :

النافله المسجد الحرام الاعظم تعدل عمره مبروره . و صلوه الفريضة تعدل
حجه متقبله .

(جامع احاديث الشيعة ج 4 ص 505)

نماز نافله (مستحب) در مکان عظیم مسجد الحرام برابر با یک عمره است .
و نماز واجب در آنجا واجب در آنجا معادل با یک حج مقبول است .

نشستن رو به قبله

قال علي عليه السلام :

من لسنه اذا جلست في المسجد ان تستقبل القبله .

(بحار الانوار ج 83 ص 380)

رو به قبله نشستن در مسجد ، سنت (و مستحب) است .

نشستن در مسجد

قال علی عليه السلام :

الجلسه فی الجامع خیر لی من الجنه . فان الجنه فیها رضا نفسی . و الجامع فیها رضا ربی .

(بحار الانوار ج 80 ص 362)

نشستن در مسجد برای من بهتر از نشستن در بهشت است ؛ زیرا بودن در بهشت مرا خوشنود می سازد و بودن در مسجد موجب رضایت و خوشنودی خدایم می باشد .

خوشبو کردن مسجد

قال علی عليه السلام :

... و جمروها (المساجد) فی کل سبعه ایام .

(بحار الانوار ج 18 ص 107 و 136)

... و مساجد را هر هفته خوشبو و معطر کنید .

رعایت بهداشت در مسجد

قال علی عليه السلام:

من و قر المسجد من نخامته ، لقي الله يوم القيامة ضاحكا قد اعطى كتابه
بيمينه . و ان المسجد ليلتوي عند النخامة كتلوي احدكم بالخير ران اذا وقع به .

(بحار الانوار ج 80 ص 381)

کسی که به احترام مسجد از انداختن اخلاط (آب بینی و سینه) در آن
خودداری کند ، در روز قیامت با سرور و شادمانی و در حالی که نامه اعمالش
را در دست راست دارد ، خداوند متعال را ملاقات می کند و کسی که در مسجد
خلط می اندازد ، مسجد (از نفرت) به خود می پیچد ، همان طور که اگر یکی
از شما را با چوب خیزران بزنند ، از شدت درد به خود می پیچید .

افزایش روزی

قال علی عليه السلام:

الجلوس في المسجد من طلوع الفجر الى طلوع الشمس اسرع في طلب الرزق
من الضرب في الارض .

(وسائل الشیعه ج 4 ص 1037)

نشستن در مسجد از طلوع فجر تا طلوع خورشید روزی را بهتر (سریعتر) از
تلاش برای کسب آن به تو می رساند (یعنی بودن در مسجد در اوقات یاد شده
روزی انسان را زیاد می کند .)

فصل هفدهم : نماز و خانواده

آموزش نماز به فرزندان

قال علی عليه السلام :

علموا صبیا نکم الصلوه و خدوهم بها اذا بلغوا ثمانی سنین .

(وسایل الشیعه ج 3 ص 12)

نماز را به فرزندان خویش بیاموزید . و چون به هشت سالگی رسیدند آنانرا به خواندن این فریضه الهی وادار نمایند .

آموزش نماز به فرزندان

قال علی عليه السلام :

علموا صبیا نکم الصلوه و خدوهم بها اذا بلغوا الحلم .

(شرح غرر الحکم ج 4 ص 363)

به کودکان خود نماز بیاموزید و آنها را به هنگام بلوغ به خاطر ترک نماز

مؤ اخذه كنيد .

قال علي عليه السلام:

اذا عقل الغلام و قراءشي ء من القران علم الصلوه .

(دعائم الاسلام ج 1 ص 193)

هر گاه کودک به حد رشد برسد و مقداری از قرآن را بخواند ، به او نماز
آموخته شود .

سفارش امام علي عليه السلام به فرزندش

قال علي عليه السلام:

اوصيك يا بني بالصلوه عند وقتها .

(بحار الانوار ج 83 ص 14)

فرزندم ! تو را به نماز در اول وقت سفارش می کنم .

زمان نماز کودکان

قال علی عليه السلام:

يجب الصلوه على الصبي اذا عقل

(جامع احاديث الشيعة ج 4 ص 43)

نماز بر کودک ، زمانی که عقلش رسيد لازم است .

همراهی طفل برای نماز

قال الصادق عليه السلام:

كان علي عليه السلام قد جعل بيتا في داره ليس بالصغير و لا بالكبير الصلوته . و كان

اذا كان الليل ذهب معه بصبي لا يبيت معه فيصلى فيه .

(وسائل الشيعة ج 3 ص 555)

امام صادق عليه السلام می فرماید : امیرالمؤمنین عليه السلام در خانه خود اتاق متوسطی

برای نماز خود اختصاص داده بود . شبها برای نماز خواندن طفل کوچکی را که

نمی خوابید با خود به آن اتاق برده ، نماز می خواند .

نماز و خانواده

قال علی عَلَيْهِ السَّلَامُ:

فكان ياءمر بها اهله و يصبر عليها نفسه

(نهج البلاغه خطبه 190)

(رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ خانواده اش را به اقامه نماز امر می فرمود و خود نیز با

بردباری به انجام آن می پرداخت .

پی نوشتها

- (1) نهج البلاغه حکمت 244
- (2) نهج البلاغه ، حکمت 192
- (3) مشابه این حدیث در (بحارالانوار / ج 82 / ص 227) نیز آمده است .
- (4) سوره مائده آیه 55
- (5) تفسیر مجمع البیان جلد 2 ص 324
- (6) لیله الهریز: شبی بود که میان امیرالمؤمنین علیه السلام و معاویه در صفین جنگی سخت در گرفت که تا صبح ادامه داشت .
- (7) سوره انعام آیه 79
- (8) سوره هود آیه 114
- (9) سوره نور آیه 37
- (10) سوره ماعون آیه 5
- (11) لیله الهریز: شبی بود که میان امیرالمؤمنین علیه السلام و معاویه در صفین جنگی سخت در گرفت که تا صبح ادامه داشت .
- (12) مشابه این روایت ، خدیشی است در (میزان الحمه / ج 5 / ص 395)،

13) الیله الہریر: شبی بود کہ میان امیرالمؤمنین علیہ السلام و معاویہ در صفین جنگی سخت در گرفت کہ تا صبح ادامه داشت .

فهرست مطالب

3	مقدمه .....
7	فصل اول : اهمیت و فضیلت نماز .....
7	نماز برترین عمل .....
7	نماز سیمای دین .....
8	نماز ستون دین .....
8	نماز پایه دین .....
9	وجوب نماز .....
9	محبوب ترین اعمال .....
10	زائر پروردگار .....
10	فریاد ابلیس از نماز گزار .....
11	قوام اسلام .....
11	اقامه نماز نشانه ملیت اسلامی .....
12	حفظ نماز .....
12	نماز و توبه .....
13	نماز برترین وسیله نزدیکی به خدا .....
13	نماز فرق میان مؤمن و کافر .....
14	تاءکید پیامبر ﷺ به نماز .....
14	نماز ملاک پذیرش سایر اعمال .....
15	اقامه نماز در همه شرایط .....
16	پرسش از نمازگزاران در روز حساب .....
17	فصل دوم : نماز امام علی <small>علیه السلام</small> .....

17	.....	اولین نماز گزار
18	.....	عبادت علی <small>علیه السلام</small>
19	.....	برپائی نماز به وجود علی <small>علیه السلام</small>
19	.....	زکات در حال رکوع
21	.....	نماز پای درختان خرما
21	.....	هزار رکعت نماز
22	.....	نمازخانه حضرت علی <small>علیه السلام</small>
22	.....	حالت امام در نماز
23	.....	بیرون آوردن تیر از پای علی <small>علیه السلام</small> در حال نماز
25	.....	استعانت از نماز
25	.....	نماز شب در شب عملیات
26	.....	نماز اول وقت حتی در جنگ
27	.....	طولانی کردن رکوع
28	.....	پناه بردن به نماز
28	.....	ارزش نماز جمعه
29	.....	حضور قلب
30	.....	حافظ دین و نماز
30	.....	تغییر رنگ چهره امام در نماز
32	.....	فصل سوم : آثار و اسرار نماز
32	.....	نماز وسیله تقرب به خدا
32	.....	نماز و حسادت ابلیس
33	.....	برکات نماز
33	.....	نماز دژ محکم در مقابل شیطان
34	.....	گناه زدائی نماز

34	..... نماز و رحمت الهی
35	..... نماز نزول رحمت
35	..... اعمال تابع نماز
36	..... نماز مانع عذاب
36	..... نماز دور کننده شیطان
37	..... نماز کفاره گناهان
37	..... نماز وسیله تقرب
38	..... کبرزدائی نماز
38	..... نماز پاک کننده از آلودگیها
39	..... نماز موجب بخشش گناهان
39	..... زکات با نماز مایه تقرب
40	..... نماز پاسدار انسان
41	..... نماز نشانه تواضع
41	..... تاءثیر قنوت و سجده طولانی
42	..... قدر شناسان نماز
43	..... سر (الله اکبر)
43	..... نماز عامل رهائی انسان
44	..... نماز و افزایش روزی
44	..... نماز آمرزش الهی
45	..... نماز و بیمناکی شیطان
45	..... نماز صابون خطاها
46	..... فصل چهارم : آمادگی قبل از نماز
46	..... آمادگی قبل از نماز
46	..... قبله

47	..... نماز با لباس تمیز
47	..... نماز و زینت زن
48	..... نماز خواندن با آگاهی
48	..... طهارت پنج عضو
49	..... اهمیت وضو
49	..... وضو برای تلاوت قرآن
50	..... پاکیزگی دهان و بینی
50	..... ده حسنه
51	..... کامل کردن نماز
51	..... پذیرش شهادت
52	..... پوشانیدن گناهان
53	..... نورانی شدن چهره
53	..... دعای وضو
55	..... خوابیدن با وضو
55	..... توصیه به نماز اول وقت
56	..... امتحان شیعه به نماز اول وقت
57	..... غفلت از نماز اول وقت
57	..... خواندن نماز در وقت معین آن
58	..... توجه به نماز اول وقت حتی در جنگ
59	..... محافظت از اوقات نماز
59	..... ضایع کننده نماز
60	..... رسیدن وقت نماز
60	..... مراعات اوقات نماز
61	..... اهمیت اوقات نماز

62	توجه به اوقات نماز .....
63	اوقات نمازهای پنجگانه .....
64	رسول خدا ﷺ در وقت نماز .....
64	شنیدن اذان و شرکت در نماز .....
65	اجابت ندای مؤذن .....
65	اذان و اقامه و صف فرشتگان .....
66	فصیح بودن مؤذن .....
66	اذان در وقت نماز .....
67	اذان به سمت قبله .....
67	آفات بی توجهی به اذان .....
68	دعا هنگام اذان .....
68	پاداش اذان گویان .....
69	مزد مؤذن .....
69	مفهوم قد قامت الصلوه .....
71	فصل پنجم : حضور قلب .....
71	نماز با قلب پاک .....
71	نماز و داع .....
72	عارف به حق نماز .....
72	خشوع قلب و جوارح .....
73	موانع حضور قلب .....
73	نماز و اخلاص .....
75	فصل ششم : اعمال و ذکرهای نماز .....
75	تفسیر سوره حمد .....
79	قرائت : قرائت نماز .....

79	..... رکوع : علت رکوع
80	..... معنای رکوع
81	..... خشوع در رکوع
81	..... مراقبت از رکوع
82	..... سجده : سجود و رکوع بهترین عبادات
83	..... رکوع و سجود زیاد
83	..... افزایش سجود و رکوع
84	..... فلسفه سجده بر خاک
84	..... سجده مایه تقرب
85	..... اهمیت سجده
86	..... آداب سجده
86	..... سجده ریا کارانه
87	..... اثر سجده بر پیشانی
88	..... طولانی کردن سجده
88	..... روح سجده
89	..... تفسیر سجود
90	..... فلسفه دو سجده
91	..... قنوت : قنوت و سجده طولانی
92	..... تشهد : ذکر تشهد
93	..... معنای تشهد
94	..... فصل هفتم : تعقیبات نماز
94	..... آیه الکرسی در تعقیب نماز
95	..... دعا بعد از نماز
96	..... فصل هشتم : سهل انگاری در نماز

96	.....دزدترین مردم
96	..... نماز در حال کسالت
97	..... نماز در حالت خواب
97	..... بازی نکردن در نماز
98	..... اقامه نماز با توجه
99	..... فصل نهم : آثار ترک نماز
99	..... گرفتار شدن در دوزخ
99	..... لعنت خدا
100	..... فصل دهم : قبولی نماز
100	..... شرط قبولی نماز
100	..... قبولی نماز ، عید است
101	..... اصلاح بین مردم
102	..... فصل یازدهم : موانع قبولی نماز
102	..... گناه ، مانع نماز شب
102	..... پر خوری و نماز
103	..... منع از زکات
104	..... فصل دوازدهم : نمازهای مستحبی
104	..... تقدم نماز واجب
104	..... نماز واجب و مستحب پنجاه و یک رکعت
105	..... انجام نافله با اقبال قلب
106	..... اعتدال در نمازهای مستحبی
106	..... اولویت نماز واجب
107	..... نماز بعد از سفر
108	..... فصل سیزدهم : نماز جماعت

108	.....	صف اول نماز جماعت
108	.....	تنظیم صفهای نماز جماعت
109	.....	خواندن نماز صبح به جماعت
110	.....	مقدار نماز جماعت
110	.....	رعایت حال نمازگزاران در نماز جماعت
111	.....	رعایت حال نمازگزاران
112	.....	مواظبت بر نماز جماعت
112	.....	امام جماعت برترین افراد
113	.....	شرایط امام جماعت
114	.....	شرایط امام جماعت و مؤذن
114	.....	محرومیت از امور اجتماعی
116	.....	فصل چهاردهم : نماز شب
116	.....	آثار نماز شب
116	.....	ترک نکردن نماز شب
117	.....	سفارش به نماز شب
117	.....	نماز شب در شب عملیات
118	.....	نماز شب یاران محمد ﷺ قال علی <small>عليه السلام</small> :
119	.....	نماز شب شعار پرهیزکاران
119	.....	تاءثیر شب زنده داری
120	.....	آداب نماز شب و شب زنده داران
121	.....	شب زنده داری
122	.....	شب زنده داری ؛ بهار اولیاء
122	.....	توجه مؤمن به نماز شب
123	.....	تقوا و نماز شب

124	..... نماز شب بی روح
125	..... فصل پانزدهم : نماز جمعه
125	..... وجوب نماز جمعه
125	..... آداب ورود به نماز جمعه
126	..... قرائت سوره جمعه و منافقین در نماز جمعه
127	..... سکوت در نماز جمعه
127	..... گوش دادن به خطبه های نماز جمعه
128	..... کفایت نماز جمعه
128	..... اثر مخالفت با نماز جمعه
129	..... مرگ در راه نماز جمعه
129	..... ترس از عدم حضور در نماز جمعه
130	..... ترک نماز جمعه بدون عذر
130	..... افراد معاف از نماز جمعه
131	..... مسافرت فقط با عذر شرعی
132	..... فصل شانزدهم : مسجد
132	..... حریم مسجد
132	..... احترام به مسجد
133	..... همسایه مسجد
133	..... نماز همسایه مسجد
134	..... آبادی مسجد
135	..... آداب ورود به مسجد
135	..... نرفتن به مسجد با دهان بدبو
136	..... فضیلت نماز در مکانهای مقدس
136	..... فضیلت مساجد خاص

137	..... نماز در مسجد الحرام
137	..... نشستن رو به قبله
138	..... نشستن در مسجد
138	..... خوشبوکردن مسجد
139	..... رعایت بهداشت در مسجد
139	..... افزایش روزی
141	..... فصل هفدهم : نماز و خانواده
141	..... آموزش نماز به فرزندان
141	..... آموزش نماز به فرزندان
142	..... سفارش امام علی <small>علیه السلام</small> به فرزندش
143	..... زمان نماز کودکان
143	..... همراهی طفل برای نماز
144	..... نماز و خانواده
145	..... پی نوشتها
147	..... فهرست مطالب